J. Dudášová | P. Mäsiar | P. Muchová

VLASTIVEDA

pre štvrtákov

4

LITE

OBSAH ROZHODUJE

aitec
vydavateľstvo

Meno a priezvisko : .....

Trieda: .....

Pracovná učebnica

1. ČASŤ

VLASTIVEDA

pre štvrtákov LITE

Autori ©
PaedDr. Jana Dudášová
Mgr. Peter Mäsiar
Mgr. Petronela Muchová

Recenzentky
PaedDr. Monika Fintorová
PaedDr. Mária Kubovičová

Grafický dizajn a zalomenie ©
Ing. Danka Pohlodová
www.rabbitstudio.sk

Ilustrácie ©
Mgr. Milan Starý
Martina Matlovičová
Ing. Karol Holubčík
Ladislav Csurma

Fotografie ©
Fotografie použité na základe licencie od Shutterstock.com
Slovenská národná knižnica – Literárny archív
Slovenské národné múzeum
Mgr. Zuzana Petrovská
Mgr. Walter Hirschner
Mgr. Zuzana Klimentová
Mgr. Katarína Makara
Ing. Ľudovít Bránecký
PaedDr. Janette Fabianová

Mapy ©
doc. RNDr. Ján Lacika, CSc.

Manažérka projektu
PaedDr. Janette Fabianová

Redakčná spolupráca
Mgr. Katarína Zraková

Fotoeditorka
Mgr. Katarína Zraková

Jazyková korektúra
PhDr. Martin Lokša

Šéfredaktor
Mgr. Walter Hirschner

Tlač
AITEC, s. r. o., Bratislava

Vydalo ©
Vydavateľstvo AITEC, Bratislava
www.aitec.sk

A01-21/P01-21

2021, 1. vydanie

Schválilo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky pod č. 2021/8436:2-A2201 ako súbor didaktických prostriedkov Vlastiveda pre štvrtákov – pracovná učebnica, 1. a 2. časť.

Všetky práva vyhradené. Toto dielo ani žiadnu jeho časť nemožno reprodukovať bez súhlasu majiteľa práv.

Vydavateľstvo AITEC venuje maximálnu pozornosť procesu prípravy svojich titulov od prvého rukopisu až po tlač. Napriek tomu sa môžu nájsť nedostatky, o ktorých sa od vás radi dozvieme. Vaše pripomienky a námety nám píšte na adresu redakcia@aitec.sk.

ISBN 978-80-8146-218-4

Milí štvrtáci,

Vlastiveda pre štvrtákov LITE je dvojdielna pracovná učebnica. Budete v nej spoznávať naše Slovensko.

V oboch častiach je učivo rozdelené do troch kapitol. Záver každej časti pracovnej učebnice tvorí register použitých zemepisných názvov. Každá téma je spracovaná na dvoch stranách.

*V 1. kapitole **Slovensko na mape** sa naučíte čítať z mapy pomocou farieb a znakov na mape a používať grafickú mierku mapy.*

*V 2. kapitole **Slovensko v minulosti a dnes** budete cestovať časom a sledovať, ako sa menil život na Slovensku. Naučíte sa čítať údaje z časovej priamky. Spoznáte vybraté významné osobnosti našej histórie. Dozviete sa o významných historických udalostiach, ktoré sa odohrali na území dnešného Slovenska.*

*V 3. kapitole **Od Tatier k Dunaju** budete „cestovať prstom na mape“ od nášho najvyššieho pohoria Tatry až po rieku Dunaj v Bratislave. Celá cesta j e rozdelená na menšie oblasti, ktoré na seba postupne nadväzujú a niekde sa aj prelínajú. V niektorých témach budete spoznávať vybratú časť krajiny ako región alebo ako okolie veľkého mesta, v niektorých zasa ako pohorie. Preto sa vám môže zdať, že sa k vybratým oblastiam vraciame. Podrobné výseky mapy a fotografie vám ich pomôžu lepšie spoznať. Naučíte sa orientovať na mape, vnímať vašu obec ako rovnocennú súčasť celého Slovenska.*

Pracovná učebnica vám ponúka množstvo zaujímavých a tvorivých úloh. Veríme, že vám pomôžu pri spoznávaní našej krajiny a budú inšpiráciou k samostatnému hľadaniu ďalších informácií a zaujímavostí o našom Slovensku.

Autori

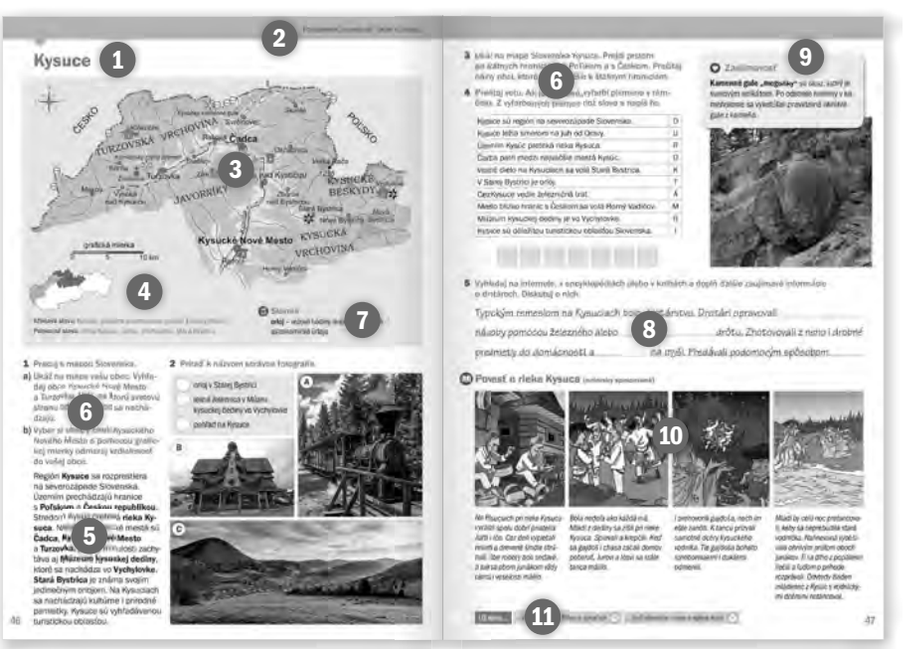

1. Názov témy
2. Obsahový a výkonový štandard (iŠVP)
3. Výsek mapy zobrazujúci vybratú oblasť (región, pohorie alebo mesto s okolím)
4. Kľúčové a pomocné slová
5. Základný text
6. Úlohy na precvičenie učiva a úlohy na prácu s mapou
7. Slovník
8. Internet, médiá
9. Zaujímavosť
10. Príbeh alebo povesť, ktorá súvisí s danou témou
11. Cieľové kompetencie

Ďakujeme doc. RNDr. Jánovi Lacikovi, CSc. za spoluprácu pri rozdeľovaní územia Slovenska na jednotlivé oblasti a podrobné spracovanie výsekov máp.

J. Dudášová | P. Mäsiar | P. Muchová

VLASTIVEDA LITE

pre štvrtákov

4

1. ČASŤ

Moja škola: _____ Školský rok: _____

Bývam v obci: _____

Najbližšie mesto k našej obci: _____

Najbližšie pohorie k našej obci: _____

Najbližší vodný tok k našej obci: _____

Moja obľúbená osobnosť z histórie Slovenska: _____

Vypracovali:
PaedDr. Janette Fabianová
Jaroslava Gašparíková

aitec
vydavateľstvo

Pracovná učebnica
s digitálnou podporou

Mapa Slovenska

Kľúčové slová:
mapa,
farby na mape,
svetové strany na mape

1 Pozoruj mapu. Povedz, ktoré farby sú na nej použité.

Mapa je zmenšený obraz krajiny. Pomocou **farieb na mape** znázorňujeme **povrch krajiny**. **Zelenou farbou** znázorňujeme nížiny a kotliny, odtieňmi **hnedej farby** pohoria. Čím je pohorie vyššie, tým je hnedá farba tmavšia. **Modrou farbou** znázorňujeme rieky, potoky a vodné plochy. **Obce** sú na mape vyznačené **červeným krúžkom** alebo plôškou. **Hranice štátu** bývajú na mape znázornené **červenou prerušovanou čiarou**.

Aby sme sa mohli na mape správne orientovať, potrebujeme určiť **svetové strany**. **Sever** je na hornom okraji mapy. Od neho si vieme odvodiť ďalšie svetové strany. Súčasťou niektorých máp je **smerová ružica**.

Mapy nám pomáhajú orientovať sa v krajine alebo dostať sa do cieľa našej cesty. V súčasnosti najčastejšie používame **mapy v papierovej** alebo **elektronickej podobe**. Poznáme tiež plastické, nástenné alebo 3D mapy.

V 3. ročníku som sa naučil, čo je mapa.

2 Priraď k názvom správne fotografie.

- D pohorie
- C nížina
- A papierová mapa
- B elektronická mapa

3 Pozoruj mapu Slovenska. Povedz, ktorá farba je na nej najviac zastúpená. Vysvetli, prečo je to tak.

4 Ukáž na mape Slovenska jednu nížinu a jedno pohorie. Povedz, ktorými farbami sú na mape znázornené.

5 Ukáž na mape Slovenska sever. Urči, ktorá časť mapy smeruje na juh, na východ a na západ (pravá, ľavá, horná alebo dolná).

6 Zisti, do ktorého mesta sa dostane turista, keď bude cestovať z Bratislavy podľa pokynov vedľa mapy. Vyznač cestu na mape. Skratky predstavujú svetové strany.

1. S, S, S,
2. V, V, V,
3. V, V, V,
4. S, S, V,
5. V, V, V,
6. V, J, V,
7. V, V, V.

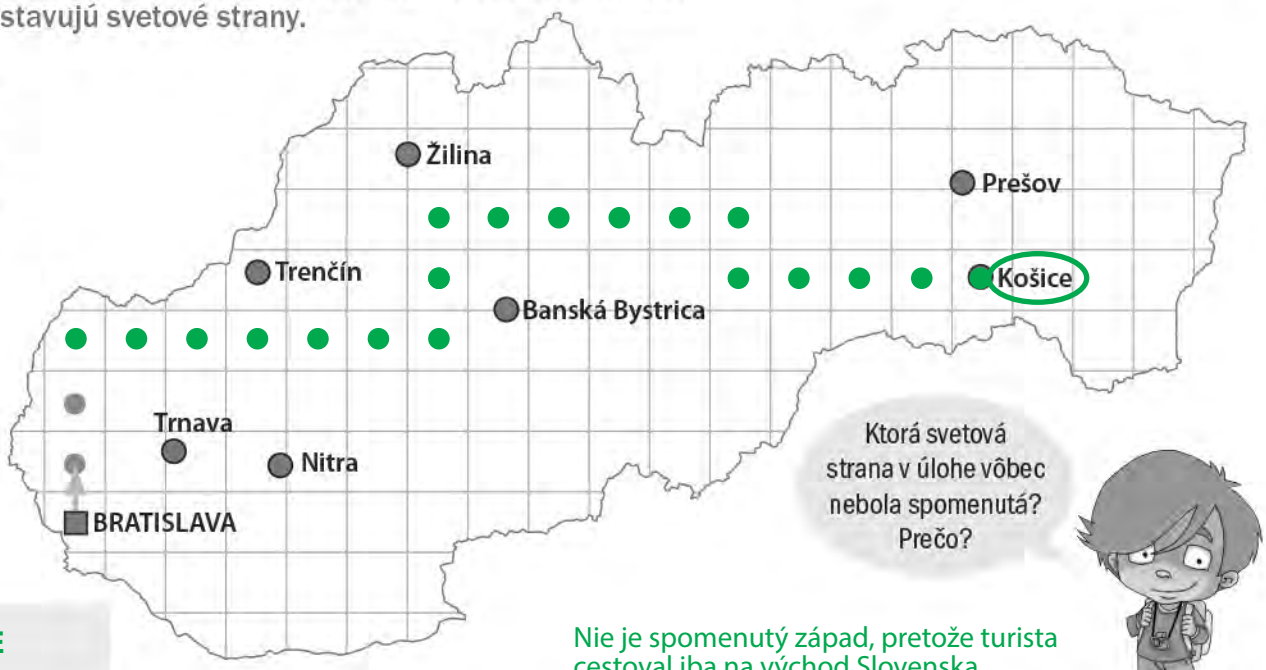

KOŠICE

Kvíz

Kde je na mape sever?

A Na dolnom okraji mapy.
B Na hornom okraji mapy.
C Na pravom okraji mapy.
D Na ľavom okraji mapy.

Nie je spomenutý západ, pretože turista cestoval iba na východ Slovenska.

7 Vyber na výseku mapy jednu z ciest z Trnavy do Vrbového a vyznač ju. Zahraj sa na hlas v navigácii a slovne opíš časť vyznačenej cesty.

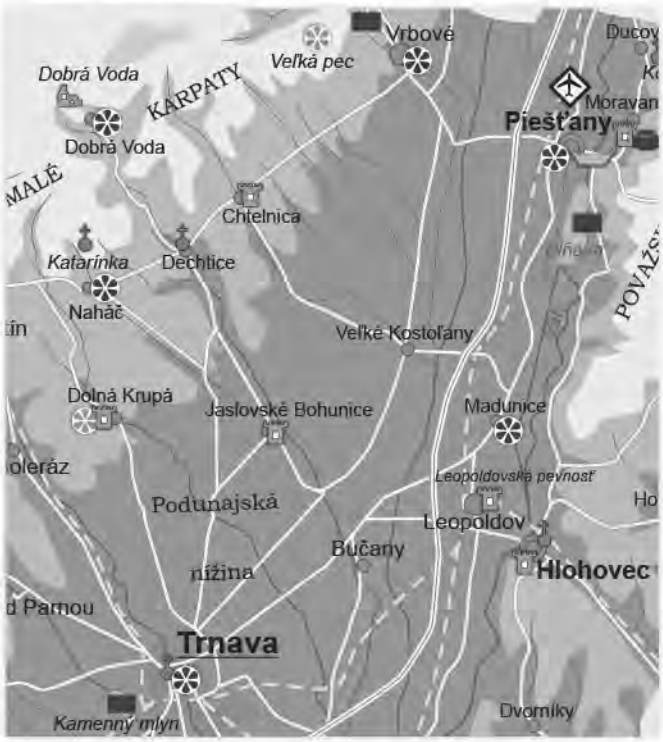

8 Ukáž na mape Slovenska vašu obec alebo miesto, kde sa nachádza. Povedz, na ktorú svetovú stranu od nej je nížina.

9 Ukáž na mape Slovenska pohorie, ktoré je najbližšie k vašej obci. Povedz, na ktorú svetovú stranu od vašej obce sa nachádza.

10 Diskutujte o tom, kedy je pri cestovaní výhodnejšia elektronická a kedy papierová mapa.

Zahrajte sa

Zahrajte sa hru *Kubo velí*. Pripomeňte si, kde je vo vašej triede sever. Kubo bude veliť spolužiakom, napríklad: *Päť slimačích krokov na západ.*

Už viem... ... povedať vlastnými slovami, čo je mapa. ... určiť svetové strany na mape. ... opísať povrch krajiny pomocou farieb na mape.

Znaky na mape

1 Pozoruj mapu Slovenska. Povedz, čo všetko je na nej zaznačené.

Mapa obsahuje veľa informácií o krajine, ktorú znázorňuje. Povrch krajiny je na mape znázornený pomocou farieb. Hrady, zámky, zrúcaniny, vrchy, jaskyne, bane, kúpele, prírodné pamiatky, kultúrne pamiatky, letiská, prístavy a iné **objekty** sú znázornené pomocou **znakov**. Význam jednotlivých znakov je uvedený v **legende**, ktorá je súčasťou mapy. Znaky nám pomáhajú mapu čítať, to znamená znamená ukazovať prstom po mape a rozprávať o tom, čo je na nej znázornené.

Kľúčové slová:
mapa, znaky na mape, legenda mapy

Slovník

UNESCO – medzinárodná organizácia, ktorej úlohou je rozvíjať medzinárodnú spoluprácu a porozumenie v oblasti výchovy a vzdelávania, spoločenských a prírodných vied, životného prostredia, kultúry

Legenda mapy

Hron	vodný tok
Zemplínska šírava	vodná nádrž
	štátna hranica
	železnica
	diaľnica a rýchlostná cesta
	cesta 1. triedy
	cestný tunel
	prístav
	letisko
	hraničný priechod

BRATISLAVA	hlavné mesto
Nitra	krajské mesto
Revúca	okresné mesto
Dudince	mesto
Makov	vidiecke sídlo
Dukliansky priesmyk	sedlo, priesmyk
Bralce 817	vrch
TANAP	národný park
	kostol, kláštor, kaplnka, pútnické miesto
	archeologická lokalita

	prírodná pamiatka UNESCO
	kultúrna pamiatka UNESCO
	jaskyňa
	kúpele
	gejzír
	kúpalisko
	hrad, zámok, kaštieľ
	hradná zrúcanina
	skanzen, ľudová architektúra
	folklórny festival
	baňa
	jazero, vodopád, minerálny prameň
	pamätihodnosť (pamätník, pamätný dom, radnica, hradby, technická pamiatka – historická železnica, mlyn a podobne)
	prírodná zaujímavosť (skala, tiesňava, rašelinisko, travertínový útvar a podobne)

Výsek mapy pohoria Nízke Tatry

Návrh riešenia úlohy je vypracovaný na s. 4.

2 Prezri si legendu. Nájdi a vyznač na výseku mapy pohoria Nízke Tatry na s. 4 kúpele, vodopád, národný park a prírodnú zaujímavosť.

3 Priraď k znaku jeho pomenovanie. Každý znak ukáž aj na výseku mapy.

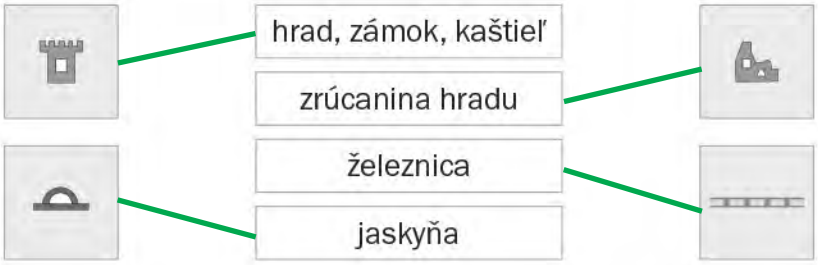

? Kvíz

Čo je na mape znázornené pomocou znakov?

A Pohoria a lesy.
B Roviny.
C Objekty.
D Rieky.

Úloha má rôzne riešenia.

4 Hľadaj na mape Slovenska tieto znaky. Ku každému znaku dopíš jeden názov podľa vzoru.

jaskyňa Driny

5 Na výseku mapy pohoria Nízke Tatry vyhľadaj a spočítaj všetky vyznačené jaskyne. **4**

6 Vyznač správny znak z mapy podľa toho, čo je znázornené na fotografii.

Už viem... ... povedať podľa znakov na mape, čo sa nachádza na danom mieste v krajine. ... čítať z mapy pomocou farieb a znakov na mape.

Grafická mierka mapy

Kľúčové slová:
grafická mierka mapy

1 Diskutujte o tom, či sa dá podľa mapy určiť skutočná vzdialenosť medzi dvomi miestami vyznačenými na mape.

Pomocou **mierky mapy** dokážeme určiť, koľkokrát zmenšený je obraz krajiny na mape v porovnaní so skutočnosťou. Takto zistíme vzdialenosť medzi dvomi miestami vyznačenými na mape. Mierka mapy môže byť grafická alebo číselná. **Grafická mierka mapy** je úsečka s rovnakými dielikmi. Pri každom dieliku je uvedené číslo. Je to počet skutočných kilometrov, ktoré daný dielik predstavuje. Vzdialenosť sa určí ako počet dielikov na mierke. Potom sa odčíta, koľko kilometrov je to v skutočnosti. Číselná mierka mapy určuje, akú vzdialenosť v skutočnosti predstavuje 1 cm na mape, napr.: 1 : 10 000 (1 cm na mape je 10 000 cm v skutočnosti).

Mapa je zmenšeným obrazom krajiny. Môžem z mapy zistiť, aká veľká je znázornená krajina v skutočnosti?

Postup určovania vzdialenosti dvoch miest na mape pomocou grafickej mierky mapy

Vystrihni si vyznačený pás papiera z okraja nasledujúcej strany.

1 Prilož pás papiera k mierke mapy. **Vyznač** si na ňom **veľkosť dielikov** z mierky a napíš čísla 0, 10, 20, 30. Takto prenesieš mierku mapy z učebnice na svoj papier.

2 Posuň pás papiera k mierke tak, aby tvoje číslo 30 na papieri bolo zarovno číslom 0 na mierke mapy. Vyznač dieliky a dopíš čísla 40, 50, 60. Takto máš možnosť merať vzdialenosť do 60 km.

3 Vyber miesta, ktorých vzdialenosť na mape chceš odmerať.

4 Začiatok tvojej grafickej mierky na papieri – **číslo 0** prilož na prvý bod, od ktorého chceš **začať merať** vzdialenosť.

5 Pás papiera s vyznačenou mierkou mapy **prilož k druhému bodu** na mape ako pri meraní dĺžky úsečky.

6 **Prečítaj** z pása papiera nameranú hodnotu.

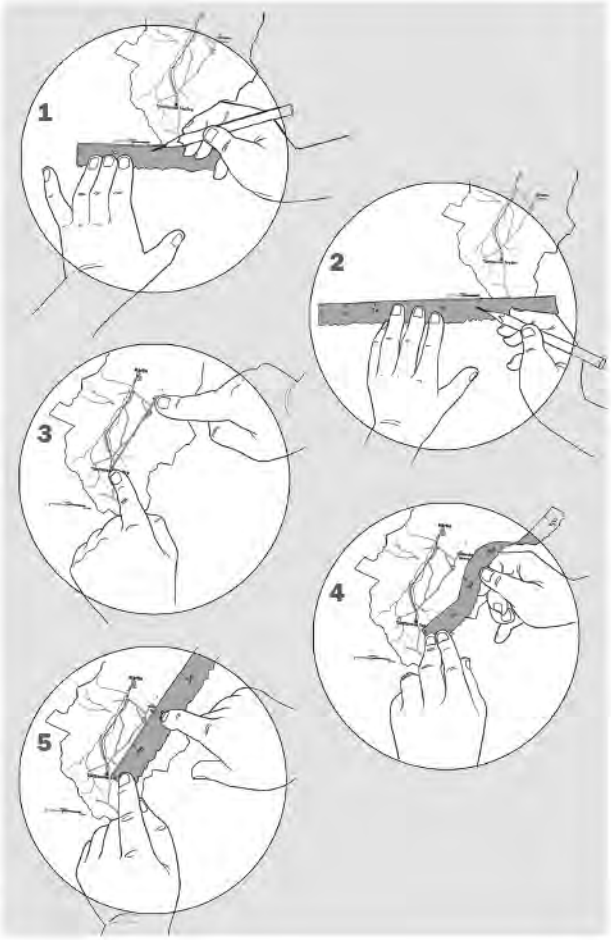

2 Vyznač na mape na s. 6 približnú polohu vašej obce. Odmeraj pomocou grafickej mierky vzdialenosť do inej vyznačenej obce v jej okolí.

3 Na mape na s. 6 odmeraj najkratšie vzdialenosti medzi mestami v tabuľke. Odmerané vzdialenosti zapíš. Navrhni ďalšiu dvojicu miest.

Z mesta	Do mesta	Približná vzdialenosť v km
Bratislava	Senec	30 km (približne)
Trenčín	Ilava	20 km (približne)
Banská Bystrica	Zvolen	20 km (približne)
Poprad	Levoča	20 km (približne)
Košice	Prešov	30 km (približne)

Skutočné vzdialenosti medzi mestami sú väčšinou dlhšie, pretože sú merané ako dĺžka ciest spájajúcich mestá.

4 Vyznač na mape Slovenska na s. 6 mestá, ktoré si už navštívil/-a.

5 Vyhľadaj na mape Slovenska Banskú Bystricu. Pomocou farieb a znakov prečítaj z mapy čo najviac informácií o krajine v okolí Banskej Bystrice.

6 Prečítaj vetu. Ak je pravdivá, vyfarbi písmeno v rámčeku. Vyfarbené písmená napíš pod tabuľku.

Mapa je zmenšený obraz krajiny.	S
Mapy poznáme kreslené a písané.	K
Pomocou farieb na mape znázorňujeme povrch krajiny.	L
Odtieňmi zelenej farby značíme na mape nížiny.	O
Odtieňmi hnedej farby značíme na mape pohoria.	V
Hranice na mape značíme prerušovanou zlatou farbou.	A
Modrou farbou značíme na mape rieky, potoky a vodné plochy.	E
Oranžovou farbou na mape značíme polia.	R
Obce značíme na mape červeným krúžkom alebo plôškou.	N
Na mape je sever na hornom okraji mapy.	S
Na mape je juh na pravom okraji mapy.	N
Objekty sú na mape znázornené pomocou znakov.	K
Znaky na mape sú ľubovoľne umiestnené objekty.	V
Pomocou grafickej mierky mapy môžeme merať vzdialenosť na mape.	O

S L O V E N S K O

Kvíz

Čo môžeme robiť pomocou grafickej mierky mapy?

A Čítať informácie o povrchu krajiny.
B Čítať informácie o objektoch na mape.
C Merať výšku dvoch miest na mape.
D Merať vzdialenosť dvoch miest na mape.

Zahrajte sa

Zahrajte sa hru *Pravda – nepravda*. Pomaly kráčajte po triede. Vybratý žiak povie vetu o mape. Ak povie pravdivú vetu, spravíte drep. Ak povie nepravdivú vetu, vyskočíte.

Meno a priezvisko

Už viem... ... povedať vlastnými slovami, čo je grafická mierka mapy. ... odmerať vzdialenosť medzi dvomi miestami na mape.

Vodstvo na mape Slovenska

Kľúčové slová:
farby na mape,
rieky a vodné plochy,
vodstvo na mape

Čo sme sa to učili o kolobehu vody v prírode?

1 Na mape Slovenska ukáž, čo všetko je znázornené modrou farbou.

Vodné toky a vodné plochy znázorňujeme na mape **modrou farbou**. Na území Slovenska sa nachádza množstvo **vodných tokov** a **vodných plôch**. V horách pramení veľa potokov a riek. Z hôr stekajú do dolín a nížin. Najdlhšou slovenskou riekou je **Váh**. Najviac vody pretečie riekou **Dunaj**. Preto je najmohutnejšou riekou Slovenska. Preteká naším územím v západnej časti južného Slovenska. Do Dunaja sa vlieva väčšina slovenských riek. **Jazerá** a **plesá** sú vodné plochy, ktoré vznikli prirodzeným spôsobom, napríklad Morské oko v pohorí Vihorlat alebo Štrbské pleso v Tatrách. Vodné plochy, ktoré vytvoril človek, sú **priehrady**, **umelé jazerá**, **tajchy**, napríklad priehrada Liptovská Mara, tajchy pri Banskej Štiavnici.

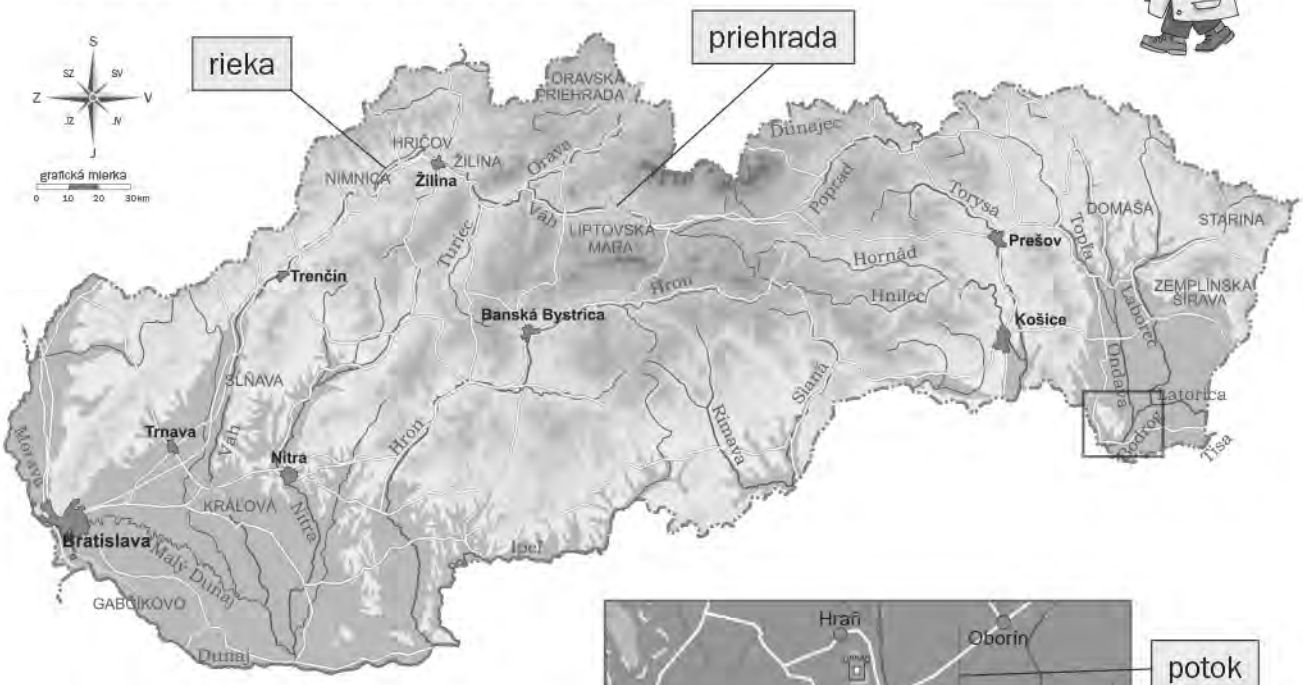

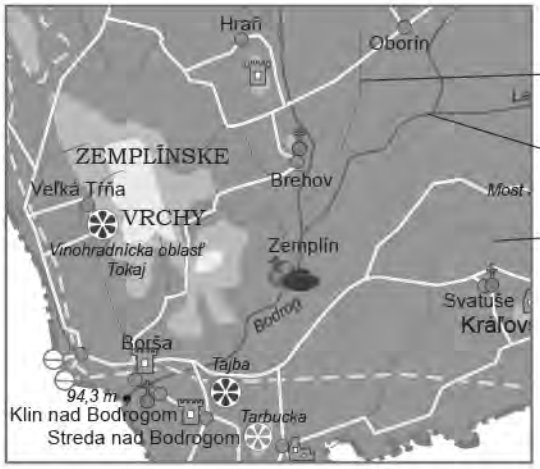

Kvíz

Vyznač možnosť, v ktorej sú iba znaky označujúce vodstvo na mape.

A
B
C
D

Riešenie úlohy je individuálne.

2 Vypíš z mapy po dva názvy riek a vodných nádrží. Vyznač ich na mape.

rieky: _____

vodné nádrže: _____

3 Prečiarkni nesprávne slová tak, aby boli vety pravdivé.

Voda je ~~nie je~~ pre život veľmi dôležitá. Slovensko je bohaté na vodu, má jej ~~nedostatok~~ dostatok. **Aby to tak bolo aj naďalej, musíme vodu a vodné zdroje chrániť.**

4 Diskutujte o tom, akým spôsobom možete zabrániť znečisťovaniu vodných tokov a vodných plôch.

5 Prezri si fotografie. Doplň do viet slová z ponuky, aby tvrdenia boli správne.

Ponuka slov: *Váh, vody, ochrana, nádrže, vôd, termálneho, ľadovca, Hron*

Na Slovensku pramení množstvo **riek**, napríklad Váh a Hron.

Pleso je typ jazera, ktoré vzniklo roztopením ľadovca v horách. Na území Slovenska sa nachádzajú v pohorí Tatry a Nízke Tatry.

Gejzír je druh termálneho prameňa, ktorý v pravidelných intervaloch vystrekuje vodu do výšky.

Na Slovensku je množstvo **minerálnych prameňov**. Ich počtom a zložením minerálnych vôd sa Slovensko radí medzi najvýznamnejšie štáty sveta.

Vodné nádrže sú postavené ako zásobárne pitnej vody. Slúžia aj na výrobu elektrickej energie a zároveň ako protipovodňová ochrana územia. Často sú využívané na rekreačné účely.

Tajchy sú umelo vybudované vodné nádrže, ktoré pôvodne slúžili ako zásobárne vody na pohon banských strojov pri odčerpávaní vody z baní. Dnes sa využívajú na rekreačné účely.

Najväčšia zásobáreň podzemnej pitnej vody v strednej Európe je na **Žitnom ostrove**. Žitný ostrov tvorí územie v Podunajskej nížine medzi Dunajom a Malým Dunajom.

Už viem... ... vyhľadať na mape Slovenska rieky a najväčšie vodné plochy.

Povrch Slovenska

Kľúčové slová:
farby na mape,
povrch Slovenska

1 Prezri si mapu Slovenska. Povedz, ktorými farbami je znázornený povrch Slovenska.

Povrch Slovenska tvoria hornaté aj rovinaté územia. Na väčšine územia je hornatý typ krajiny. Tvoria ho **pohoria**, **tlesňavy**, **údolia** a **kotliny**. Rovinatý typ krajiny tvoria **nížiny**.

2 Vypíš z mapy po tri názvy nížin a pohorí. Vyznač ich na mape.

Riešenie úlohy je individuálne.

nížiny: _____

pohoria: _____

3 Vyfarbi plôšky s názvami pohorí, nížin a miest.

Podunajská nížina | Malá Fatra | Východoslovenská nížina | Nízke Tatry | Žilina | Záhorská nížina | Malé Karpaty | Bratislava | Košice

4 Prezri si obrázky. Prečítaj rozprávanie detí o povrchu krajiny. Priraď rozprávanie k správnemu obrázku.

Povrch krajiny je rovinaté územie. Vidím tu polia, na ktorých ľudia pestujú plodiny.

Povrch krajiny je hornaté územie. Sú tam pasienky pre zvieratá.

Povrch krajiny je hornaté územie. Určite je to krásny kraj vhodný na turistiku.

5 Priraď k textom správne fotografie.

B **Kotlina** je rovinaté územie obklopené zo všetkých strán pohoriami. Napríklad *Juhoslovenská kotlina*, *Košická kotlina*.

C **Pohorie** je súvislé pásmo vrchov. Napríklad *Vysoké Tatry*, *Veľká Fatra*, *Malé Karpaty*.

A **Nížina** je územie s rovným povrchom. Využíva sa najmä ako poľnohospodárska pôda. Napríklad *Podunajská nížina*.

D **Tiesňava** je veľmi úzke údolie medzi pohoriami. Napríklad *Manínska tiesňava*, *Zádielska tiesňava*.

E **Údolie** je krajina pozdĺž rieky v hornatom kraji. Napríklad *údolie rieky Váh*, *údolie rieky Slatina*.

6 Diskutuj so spolužiakmi o tom, ktoré z území zobrazených na fotografiách v úlohe **5** je najvhodnejšie pre pestovanie plodín. Povedz, ktoré územie je najvhodnejšie pre život obyvateľov.

7 Navrhni a vyznač cestu cyklistu k odpočívadlu. Musí sa zastaviť na vyznačených miestach. Použi skratky svetových strán ako v úlohe 6 na strane 3.

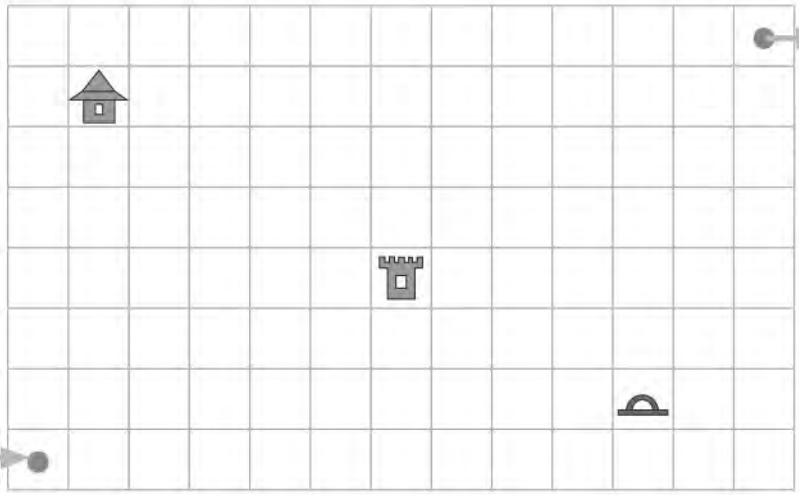

Úloha má rôzne riešenia.

Už viem... ... opísať pomocou mapy povrch Slovenska.

Príroda Slovenska

Príroda dnešného územia Slovenska je tu odpradávna. Ľudia ju využívali v minulosti a využívajú ju aj dnes. Príroda poskytuje zdroj potravy, nerastné suroviny, miesto na bývanie i oddych. Na území Slovenska sa nachádza množstvo lesov a lúk. **Najúrodnejšie** oblasti Slovenska sa nachádzajú **na nížinách** a **v kotlinách**. Pôdy nížin a kotlín sa využívajú na **pestovanie poľnohospodárskych plodín**. Na úrodných pôdach popri riekach sú **lužné lesy**. Pôdy v pohoriach sú menej úrodné a viac zalesnené.

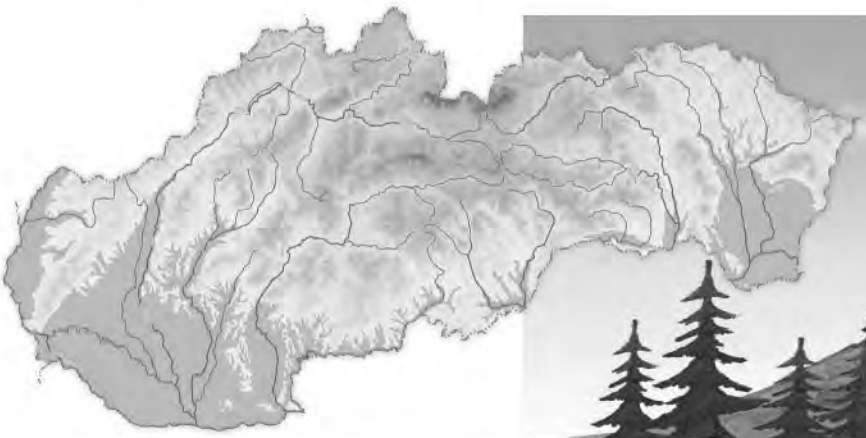

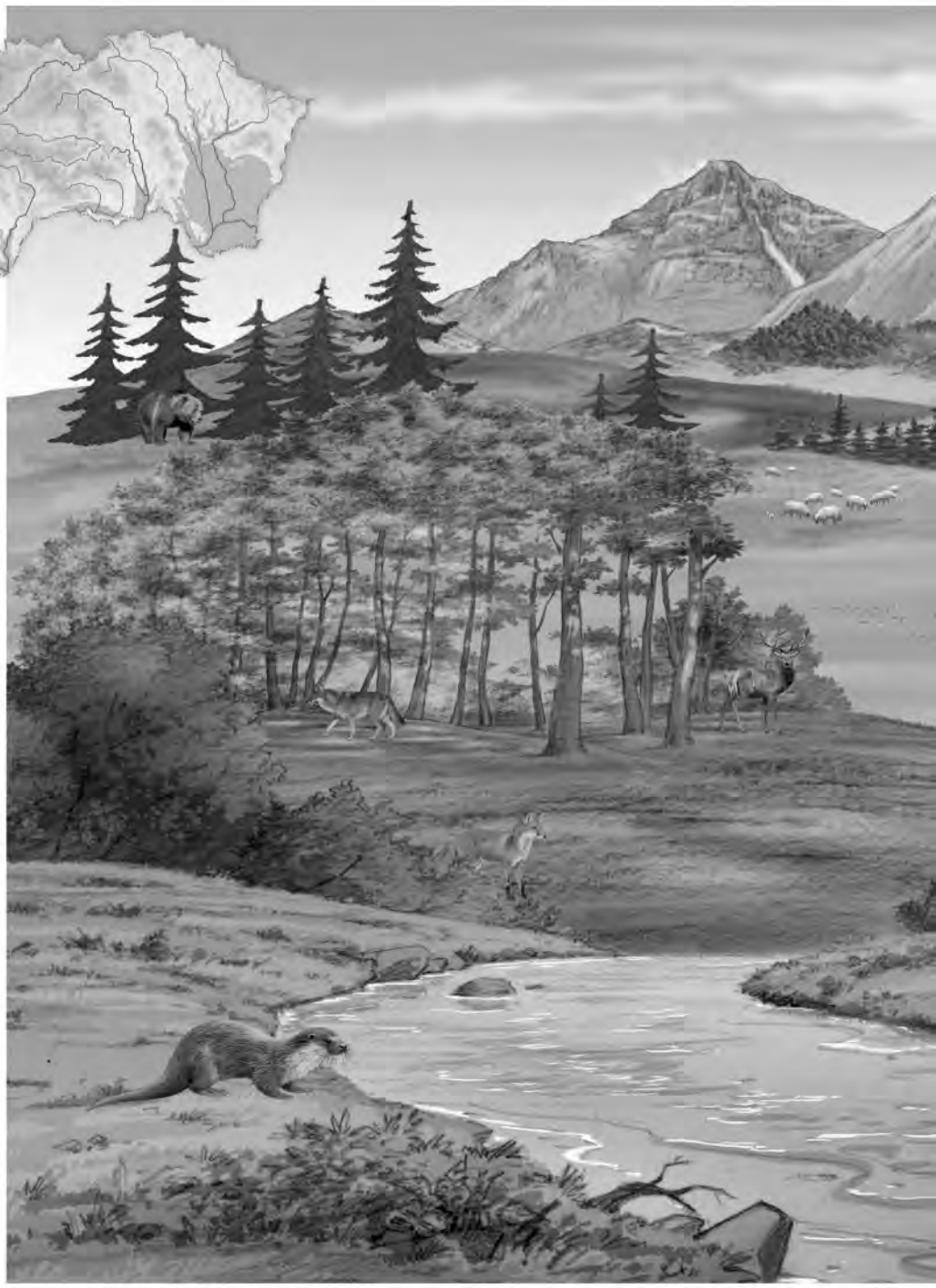

Nížiny sú územia, ktoré majú rovinatý povrch. Je na nich úrodná pôda, ktorá sa využíva na pestovanie plodín. **Žijú tu** najmä hraboše, sysle, myši, zajace, králiky.

Lužné lesy sa nachádzajú na nížinách popri riekach, hlavne v okolí Dunaja. Tvoria ich najmä topole a vŕby. **Žijú tu** divé kačky, divé husi, vydry, bobry.

1 Priraď k obrázkom názvy plodín.

2 Diskutujte o tom, ktoré miesta sú na pestovanie zobrazených plodín najvhodnejšie. Pomôžte si vedomosťami z iných vyučovacích predmetov.

zemiaky kukurica raž hrozno jahody

Lesy pokrývajú skoro polovicu územia Slovenska. Podľa toho, ktoré druhy stromov na pohoriach rastú, rozlišujeme niekoľko druhov lesov. V najnižších častiach pohorí sa darí dubom, preto sú tu **dubové lesy**. Najviac zalesneného územia Slovenska pokrývajú **bukové lesy**, ktoré sú vo vyšších pohoriach. Nad nimi sa rozprestierajú **smrekové lesy**, ktorým vyhovuje viac zrážok a chladnejšie podnebie. V najvyšších pohoriach môžeme nájsť **kosodrevinu** a **horské lúky**. Najvyššie končiare pohorí tvoria holé skaly.

Kľúčové slová:
povrch Slovenska, druhy lesov, lesné živočíchy, plodiny

Holé skaly zvyčajne tvoria najvyššie štíty pohorí. **Hniezdia tu** niektoré dravé vtáky.

Kosodrevina sa na Slovensku nachádza najmä v Tatrách. **Žijú v nej** kamzíky a svište.

Smrekové lesy sa nachádzajú vo vyšších pohoriach. **Žijú v nich** najmä medvede, rysy, vretenice.

Dubové lesy sa nachádzajú v nižších pohoriach. Rastú v nich najmä duby a hraby. **Žijú v nich** najmä srnce a diviaky.

Bukové lesy sa nachádzajú vo vyšších pohoriach. **Žijú v nich** najmä jelene, líšky, vlky.

Vysokohorské lúky sa nachádzajú v najvyšších častiach Tatier a Nízkych Tatier.

3 Prečítaj postupne všetky informácie pri fotografiách. Ukáž na ilustrácii podobné miesta.

Už viem... ... vymenovať druhy lesov na Slovensku. ... rozprávať o prírode Slovenska.

Chystám sa spoznávať prírodu Slovenska. Kam sa mám podľa ilustrácie vybrať najskôr?

Opakovanie *Slovensko na mape*

1 Doplň chýbajúce slová tak, aby boli vety pravdivé.

Mapa je zmenšený obraz krajiny. Pomocou farieb na mape znázorňujeme povrch krajiny. Objekty na mape znázorňujeme pomocou znakov.

Najkratšiu vzdialenosť dvoch bodov znázornených na mape zistíme pomocou grafickej mierky mapy.

2 Čítaj postupne iba slová jednej farby. Napíš ich na linajky ako vety.

Povrch Na nížinách Lesy Slovenska pokrývajú sa pestujú tvoria skoro poľnohospodárske hornaté polovicu plodiny územia a rovinaté Slovenska územia

Povrch Slovenska tvoria hornaté a rovinaté územia.

Na nížinách sa pestujú poľnohospodárske plodiny.

Lesy pokrývajú skoro polovicu územia Slovenska.

3 Priraď k sebe správne dvojice viet. Pomôž si textami na s. 12 a 13.

Smrekové lesy sa nachádzajú vo vyšších pohoriach.	Žijú v nej kamzíky a svište.
Bukové lesy sa nachádzajú vo vyšších pohoriach.	Žijú v nich najmä srnce a diviaky.
Dubové lesy sa nachádzajú v nižších pohoriach.	Žijú v nich najmä medvede, rysy, vretenice.
Kosodrevina sa na Slovensku nachádza najmä v Tatrách.	Žijú v nich najmä jelene, líšky, vlci.

4 Prezri si mapu Slovenska. Na smerovej ružici dopíš skratky názvov svetových strán. Ukáž na mape smer na sever, na východ, na juh a na západ.

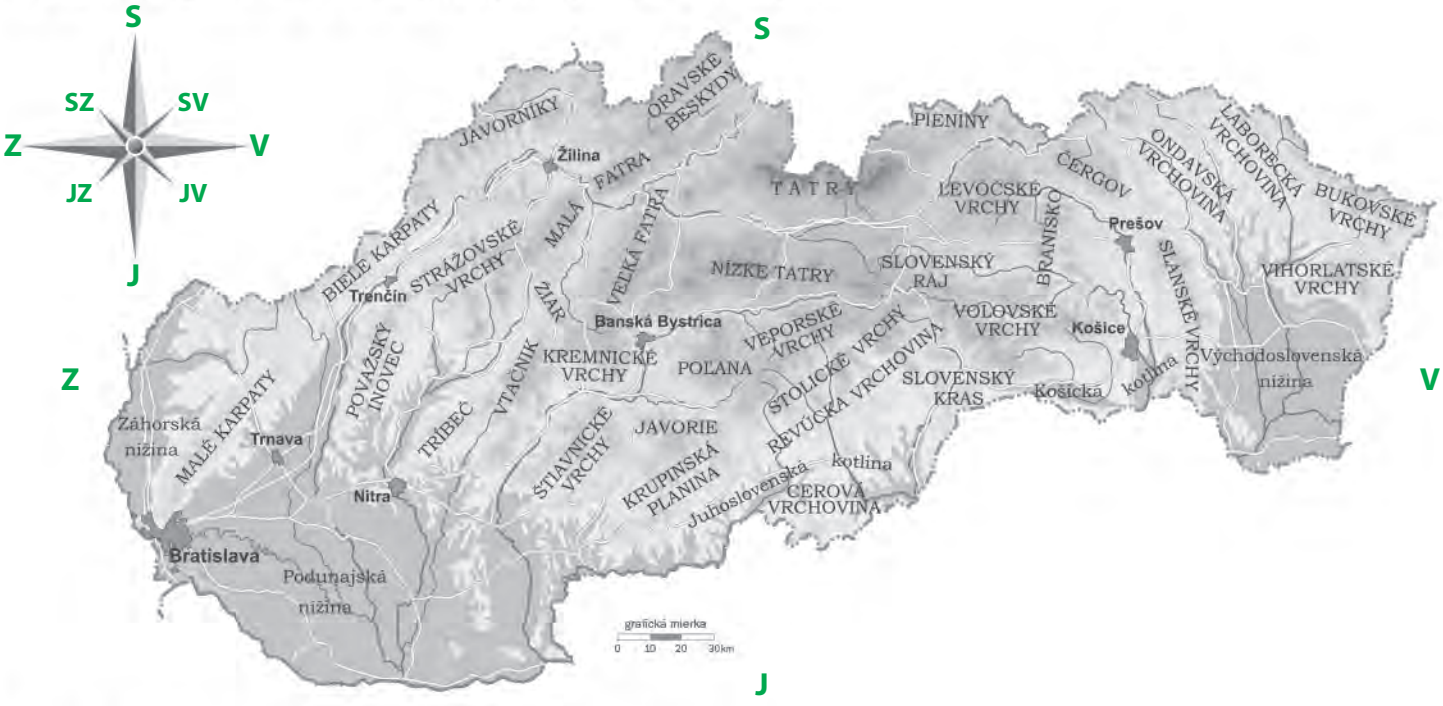

5 Ukáž na mape Slovenska pohorie, ktoré je najbližšie k tvojmu bydlisku. Povedz, akou farbou je znázornené. Napíš jeho názov.

Úloha má individuálne riešenie.

Slovensko v minulosti a dnes

V kapitole *Slovensko v minulosti a dnes* sa budeme venovať životu ľudí, ktorí žili na **území dnešného Slovenska**. Dozvieme sa o **niektorých významných obdobiach** našej histórie. Zoznámime sa s **niektorými dôležitými osobnosťami** našej minulosti. Budeme spoznávať, ako na našom území ľudia v minulosti **žili**, **pracovali**, **vzdelávali sa**. Spoločne budeme cestovať časom a sledovať, ako sa **menil život** na Slovensku.

Slovník

storočie – obdobie trvajúce 100 rokov, napríklad: od 1. 1. 2001 do 31. 12. 2100 je 21. storočie. Je to storočie, v ktorom žijeme.

Na území dnešného Slovenska sa usadili kmene Slovanov.

6. storočie **Osídľovanie územia dnešného Slovenska Slovanmi**

7. storočie

8. storočie

9. storočie **Začiatok Veľkomoravskej ríše**
Príchod Konštantína a Metoda
Panovanie Svätopluka

Územie dnešného Slovenska patrilo do Veľkomoravskej ríše.

10. storočie **Vznik Uhorska**

Naši predkovia bojovali s Tatármi aj s Turkami.

11. storočie

12. storočie

Územie dnešného Slovenska bolo súčasťou územia Uhorska.

13. storočie **Vpád Tatárov do Uhorska**

14. storočie

Na území dnešného Slovenska sa bojovalo v minulom storočí v dvoch svetových vojnách.

15. storočie

Na území dnešného Slovenska vládla aj Mária Terézia.

16. storočie **Vpád Turkov do Uhorska**

17. storočie

18. storočie **Panovanie Márie Terézie**

19. storočie **Pôsobenie Ľudovíta Štúra**

Slováci si uzákonili svoj spisovný jazyk.

20. storočie
1. svetová vojna
Vznik Československej republiky
2. svetová vojna
Vznik Slovenskej republiky

V súčasnosti žijeme v samostatnej Slovenskej republike.

21. storočie **Súčasnosť**

Život v dávnej minulosti

Kľúčové slová: Slovania, osídľovanie, kmene
Pomocné slová: príbytok, spôsob obživy

Nájdi na časovej priamke informácie o Slovanoch.

1 Pracuj s textom.
a) Podčiarkni informácie, ktoré sú pre teba nové.
b) Prerozprávaj text. Pomôž si kľúčovými a pomocnými slovami.

V dávnej minulosti ľudia putovali z miesta na miesto a hľadali si čo najlepšie územie pre život. Naši predkovia, **Slovania**, sa usídlili na **nížinách** a v **údoliach** pozdĺž riek. **Rieky** im zabezpečovali vodu a obživu. Živili sa **lovom** zvierat a **zberom** plodov. Postupne začali **pestovať** rôzne plodiny a **chovať** zvieratá. Vedeli získavať med lesných včiel. Slovania boli zruční remeselníci. Vyrábali keramiku, nástroje z dreva a železa. Stavali si jednoduché **príbytky** z hliny, slamy alebo dreva, ktoré boli zahĺbené do zeme. Tak vytvárali prvé osady. Obyvatelia blízkych osád si navzájom pomáhali ubrániť seba, úrodu a zvieratá pred spoločnými nepriateľmi. Osady sa postupne začali spájať do **kmeňov** na čele s náčelníkmi. **Slovania** už veľmi veľa rokov obývajú územie dnešného Slovenska. O tom, ako žili, sa dozvedáme z predmetov nájdených v archeologických náleziskách.

6. storočie **Osídľovanie územia dnešného Slovenska Slovanmi**
7. storočie
8. storočie
9. storočie Začiatok Veľkomoravskej ríše
Príchod Konštantína a Metoda
Panovanie Svätopluka
10. storočie Vznik Uhorska
11. storočie
12. storočie
13. storočie Vpád Tatárov do Uhorska
14. storočie
15. storočie
16. storočie Vpád Turkov do Uhorska
17. storočie
18. storočie Panovanie Márie Terézie
19. storočie Pôsobenie Ľudovíta Štúra
20. storočie 1. svetová vojna
Vznik Československej republiky
2. svetová vojna
Vznik Slovenskej republiky
21. storočie Súčasnosť

2 Priraď k názvom správne obrázky.

A ukážka domov v opevnenom hradisku
D nádoby na uskladnenie obilia
B šperky
C vynášanie Moreny (slovanskej bohyne zimy a chladu)

3 Diskutujte o tom, ako asi žili prví Slovania. Prečo si začali stavať príbytky, pestovať plodiny a chovať zvieratá?

4 Vyfarbi rovnakou farbou slová alebo slovné spojenia, ktoré spolu súvisia.

spôsob získavania potravy | kmeň | príbytky | lov zvierat | pomoc | chov zvierat | osada | zbieranie plodov | slama | pestovanie plodov | hlina | nepriateľ | drevo | náčelník

5 Vylúšti názvy zvierat a napíš ich do rámčekov. Urči, aký úžitok z nich mali ľudia v dávnej minulosti. Povedz, aký úžitok z nich máme dnes.

A	kra	zy	ko	la
B	ky	svi	ne	ce
C	ov	ze	ky	kač
D	sliep	ko	vy	ne

A	D
kra	vy

B	D
svi	ne

A	B
ko	ne

C	B
ov	ce

D	C
sliep	ky

D	A
ko	zy

C	B
kač	ky

Kvíz

Prečo sa ľudia v dávnej minulosti spájali do kmeňov?

A Aby boli silnejší a pomáhali si.
B Aby boli veselší a zabávali sa.
C Aby boli silnejší a navštevovali sa.
D Aby boli silnejší a zabávali sa.

Slovník

zemnica – príbytok, ktorý je dopoly umiestený v zemi
hradisko – opevnené sídlo (príbytky chránené spoločným plotom, múrom, riekou...)

Povesť o Perúnovi a Velesovi (autorsky spracované)

Kedysi dávno všade, kam oko dohliadlo, bolo len nebo a nekonečné more. Po vodách mora sa na loďke plavil Perún, slovanský boh blesku a hromu.

Jedného dňa k loďke priplával Perúnov brat Veles. Veles priniesol Perúnovi z morského dna za hrsť piesku. Perún rozhodil piesok na more. Tam, kde piesok dopadol, vznikol ostrov.

Rozhodli sa Veles s Perúnom o ten kúsok zeme zápasiť. Tuho bojovali. Všade tam, kde Veles hodil Perúna do mora, vznikla zem. Všade tam, kde Perún hodil Velesa, vznikli pohoria.

Ťažký boj však Veles prehral. Bratia sa dohodli, že Perún sa stane pánom zeme a Veles pánom podzemia.

Porozmýšľaj a povedz, ako mohli vyzerať miska, džbán alebo nástroj na lovenie zvierat v minulosti. Nakresli niektorý z predmetov. Pokús sa ho vyrobiť z modelovacej hmoty. Diskutujte o tom, ako tieto predmety vyzerali v minulosti a ako vyzerajú dnes.

Zaujímavosť

Samo bol kupec, ktorý zjednotil kmene Slovanov. Na našom území vytvoril prvú slovanskú ríšu. Volala sa **Samova ríša**. Stal sa jej panovníkom. Po Samovej smrti táto ríša zanikla.

Už viem... ... čítať údaje z časovej priamky. ... povedať, ktoré kmene v dávnej minulosti žili na území dnešného Slovenska.

Veľkomoravská ríša

Kľúčové slová: Veľkomoravská ríša, Konštantín a Metod, Svätoplukove prúty

Pomocné slová: hlaholika

Zisti na časovej priamke, ktoré udalosti sa odohrali vo vyznačenom období.

1 Pracuj s textom.

a) Podčiarkni informácie, ktoré sú pre teba nové.

b) Prerozprávaj text. Pomôž si kľúčovými a pomocnými slovami.

Kmene Slovanov sa postupne zjednocovali, aby sa ubránili nepriateľom. Tak na území dnešného Slovenska a Moravy vznikla **Veľkomoravská ríša**. Jej panovníci sa nazývali **kniežatá**.

Na pozvanie kniežaťa Rastislava prišli do Veľkomoravskej ríše učenci – bratia **Konštantín a Metod**. Ich úlohou bolo **šíriť kresťanstvo a vzdelanosť**. Vytvorili písmo **hlaholiku**. Pomocou nej mohli zapisovať slová v jazyku, ktorým naši predkovia vtedy hovorili a z ktorého počas tisíc rokov postupne vznikla slovenčina.

Knieža Svätopluk

Najmocnejším panovníkom Veľkomoravskej ríše bol **Svätopluk**. Za jeho vlády bola ríša jednou z najmocnejších. Podľa povesti Svätopluk pomocou zväzku troch prútov učil svojich troch synov, že ríša bude mocná iba vtedy, keď budú vládnuť spoločne a jednotne. Synovia však jeho rady neposlúchli. Po Svätoplukovej smrti Veľkomoravská ríša oslabla a začala pomaly zanikať.

2 Priraď k názvom správne obrázky alebo fotografie.

- 6. storočie – Osídľovanie územia dnešného Slovenska Slovanmi
- 7. storočie
- 8. storočie
- 9. storočie – **Začiatok Veľkomoravskej ríše**, **Príchod Konštantína a Metoda**, **Panovanie Svätopluka**
- 10. storočie – Vznik Uhorska
- 11. storočie
- 12. storočie
- 13. storočie – Vpád Tatárov do Uhorska
- 14. storočie
- 15. storočie
- 16. storočie – Vpád Turkov do Uhorska
- 17. storočie
- 18. storočie – Panovanie Márie Terézie
- 19. storočie – Pôsobenie Ľudovíta Štúra
- 20. storočie – 1. svetová vojna, Vznik Československej republiky, 2. svetová vojna, Vznik Slovenskej republiky
- 21. storočie – Súčasnosť

B socha kniežaťa Svätopluka pred Bratislavským hradom

C Konštantín a Metod

A mapa Veľkomoravskej ríše

D ukážka textu napísaného hlaholikou

3 Rozhodni o pravdivosti (P) alebo nepravdivosti (N) každého tvrdenia. Písmená napíš do rámčeka. Nepravdivé tvrdenie oprav tak, aby bolo pravdivé.

a) Na pozvanie kniežaťa Rastislava prišli do Veľkomoravskej ríše učenci Konštantín a Metod. **P**

b) Veľkomoravská ríša bola jednou z najmocnejších ríš za panovania Rastislava. **N**

c) Prvé písmo, ktoré vytvorili Konštantín a Metod, sa volá hlaholika. **P**

Veľkomoravská ríša bola jednou z najmocnejších ríš za panovania Svätopluka.

Kvíz

Ktoré knieža predstavuje socha pred Bratislavským hradom?

A Rastislava.
B Mojmíra.
C Svätopluka.
D Pribinu.

4 Vytvor slovné spojenia. Použi ich vo vetách o Veľkomoravskej ríši.

písmo	Konštantín a Metod
učenci	Veľkomoravská ríša
knieža	hlaholika
Slovania	Svätopluk

Zaujímavosť

Na Slovensku slávime sviatok, ktorým si pripomíname učencov Konštantína (neskôr prijal meno Cyril) a Metoda. Je to vždy 5. júla, kedy má meniny Cyril a Metod.

5 Prezri si hlaholiku. Pokús sa napísať hlaholikou svoje meno alebo iné ľubovoľné slová.

Riešenie úlohy je individuálne.

Povesť o Svätoplukových prútoch (autorsky spracovaná)

Knieža Svätopluk bol múdry muž. Keď cítil, že prichádza jeho čas, zavolal si k sebe svojich troch synov. Tí boli veľmi hašteriví. Stále sa hádali o to, ktorý z nich bude po otcovej smrti vládnuť.

Svätopluk ich chcel presvedčiť, že ich svornosť a vzájomná súdržnosť je viac ako záujmy každého z nich. Prikázal im, aby každý prišiel za ním s prútikom.

Svätopluk prúty zviazal dokopy. Synom prikázal, aby zväzok prútov zlomili. Nepodarilo sa ho zlomiť ani jednému z nich.

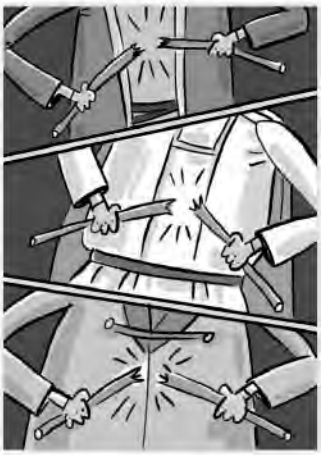

Keď im potom rozdal každý prút osobitne, bolo počuť tri silné puknutia. Rozdelené prúty zlomili. Bratia tak pochopili posolstvo svojho múdreho otca. Žiaľ, nerešpektovali ho.

Tatári a Turci na území dnešného Slovenska

Kľúčové slová: Turci, Tatári
Pomocné slová: Uhorsko

Zisti na časovej priamke, ktoré udalosti sa odohrali vo vyznačených obdobiach.

1 Pracuj s textom.

a) Podčiarkni informácie, ktoré sú pre teba nové.

b) Prerozprávaj text. Pomôž si kľúčovými a pomocnými slovami.

Po rozpade Veľkomoravskej ríše sa na jej území začali usádzať kmene **Maďarov**. Vzniklo **Uhorsko**, do ktorého sa začlenilo územie dnešného Slovenska. Prvým kráľom sa stal **Štefan I.** (*čítaj Štefan prvý*). Postupne tu začali vznikať prvé mestá. Veľký význam mala ťažba vzácnych kovov (zlato, striebro, meď).

V **13. storočí** bolo Uhorsko ohrozované nájazdami **Tatárov**. Ľudí zabíjali alebo ich brali do otroctva a vypaľovali im domy.

V **16. storočí** bolo Uhorsko ohrozované nájazdami **Turkov**. Aj tí všetko plienili a chceli si krajinu podmaniť. Na všetky vojny doplácali hlavne chudobní ľudia. Pre nepriateľa boli ľahkou korisťou, pretože žili v nechránených chalupách. Do opevnených hradov a miest, kde žili bohatí šľachtici, sa nepriatelia dostali len málokedy. Zo strážnych veží v opevneniach varovali pred blížiacimi sa nepriateľmi. Turci obsadili na viac ako 150 rokov niektoré časti Uhorska. Centrum Uhorska sa v tom čase presunulo do Bratislavy. V tom období ju nazývali Prešporok, Pressburg alebo Pozsony.

2 Priraď k názvom správne obrázky alebo fotografie.

6. storočie — Osídľovanie územia dnešného Slovenska Slovanmi
7. storočie
8. storočie
9. storočie — Začiatok Veľkomoravskej ríše; Príchod Konštantína a Metoda; Panovanie Svätopluka
10. storočie — **Vznik Uhorska**
11. storočie
12. storočie
13. storočie — **Vpád Tatárov do Uhorska**
14. storočie
15. storočie
16. storočie — **Vpád Turkov do Uhorska**
17. storočie
18. storočie — Panovanie Márie Terézie
19. storočie — Pôsobenie Ľudovíta Štúra
20. storočie — 1. svetová vojna; Vznik Československej republiky; 2. svetová vojna; Vznik Slovenskej republiky
21. storočie — Súčasnosť

A

B

C

D

A socha kráľa Štefana I.
D strážna veža Vartovka v Krupine
C tatársky vojak
B turecký vojak

3 Vylúšti krížovku. Tajničku dopíš do vety.

Proti tureckým nájazdom stavali opevnené	H	R	A	D	Y	.	
V 16. storočí obsadili časť Uhorska	T	U	R	C	I	.	
V 13. storočí ohrozovali územie Uhorska	T	A	T	Á	R	I	.
Prvým uhorským kráľom bol	Š	T	E	F	A	N	I.
Na území dnešného Slovenska sa začali ťažiť vzácne	K	O	V	Y	.		
Mnoho území a hradov Turci nedokázali	D	O	B	Y	Ť	.	
Proti nepriateľom mešťania opevňovali svoje	M	E	S	T	Á	.	
Po zániku Veľkomoravskej ríše sa územie dnešného Slovenska stalo súčasťou	U	H	O	R	S	K	A .
Útoky tureckých vojsk voláme	N	Á	J	A	Z	D	Y .
Poddaní sa nemohli ubrániť v nechránených	CH	A	L	U	P	Á	CH .

Prvá univerzita na území dnešného Slovenska bola založená v 15. storočí.

Bola to Academia Istropolitana v súčasnej **B R A T I S L A V E** .

4 Porovnaj sedliacky a meštiansky dom zo 16. storočia. Povedz, čím sa líšia od domov vo vašej obci.

Riešenie úlohy je individuálne.

Kvíz

Kam začalo patriť územie dnešného Slovenska po rozpade Veľkomoravskej ríše?

A Do Nemecka.
B Do Ruska.
C Do Rakúska.
D Do Uhorska.

5 Napíš do tabuľky písmená podľa legendy. Slová doplň do vety.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
T	K	Í	M	V	O	A	N	E	R	J

4	7	1	9	11		2	6	10	5	3	8
M	A	T	E	J		K	O	R	V	Í	N

Niektorých uhorských kráľov si ľudia pamätajú ako dobrých kráľov.

Jedným z nich bol aj kráľ **Matej Korvín**. Bol bystrý a spravodlivý. Založil prvú univerzitu na území dnešného Slovenska.

Pred zámkom v Bojniciach je stará lipa, pod ktorou sedával.

Vyrob z kartónu alebo zo stavebnice strážnu vežu z čias tatárskych alebo tureckých vojen.

Už viem... ... čítať údaje z časovej priamky. ... porozprávať o výpadoch Tatárov a Turkov do Uhorska.

Panovanie Márie Terézie

Kľúčové slová: Mária Terézia
Pomocné slová: Uhorsko, Bratislava

Zisti na časovej priamke, v ktorom storočí panovala Mária Terézia.

1 Pracuj s textom.
a) Podčiarkni informácie, ktoré sú pre teba nové.
b) Prerozprávaj text. Pomôž si kľúčovými a pomocnými slovami.

Mária Terézia sa stala **uhorskou kráľovnou** vo veľmi mladom veku. Mala len 23 rokov. Žila vo Viedni. Korunovaná bola v Bratislave. Bola nielen panovníčkou, ale aj matkou. Mala 16 detí.

Mária Terézia urobila v kráľovstve **viacero zmien – reforiem**, ktoré zlepšili každodenný život obyvateľov. Reformy, ktoré počas svojej vlády zaviedla, predbehli dobu. Zaviedla číslovanie domov a názvy ulíc. Vydala **papierové peniaze**, aby sa dalo jednoduchšie predávať a kupovať. **Zaviedla mnoho zákonov**. Prikázala **ochraňovať lesy** a **pestovať plodiny**, ktoré sa v Uhorsku dovtedy nepestovali (zemiaky, kukurica). Podporovala rozvoj **manufaktúr** a **baníctva**. V tomto období mnoho ľudí nevedelo čítať ani písať, preto zaviedla **povinnú školskú dochádzku**. Nariadila, aby do školy chodili všetky deti vo veku od 6 do 12 rokov. Dovtedy chodili do školy len tí, ktorí si ju mohli zaplatiť. Niektoré zákony v upravenej podobe platia dodnes.

2 Priraď k názvom správne obrázky alebo fotografiu.

- 6. storočie: Osídľovanie územia dnešného Slovenska Slovanmi
- 7. storočie
- 8. storočie
- 9. storočie: Začiatok Veľkomoravskej ríše; Príchod Konštantína a Metoda; Panovanie Svätopluka
- 10. storočie: Vznik Uhorska
- 11. storočie
- 12. storočie
- 13. storočie: Vpád Tatárov do Uhorska
- 14. storočie
- 15. storočie
- 16. storočie: Vpád Turkov do Uhorska
- 17. storočie
- 18. storočie: **Panovanie Márie Terézie**
- 19. storočie: Pôsobenie Ľudovíta Štúra
- 20. storočie: 1. svetová vojna; Vznik Československej republiky; 2. svetová vojna; Vznik Slovenskej republiky
- 21. storočie: Súčasnosť

A

B

- **B** Mária Terézia a uhorská kráľovská koruna
- **C** portrét Márie Terézie
- **A** pohľad na Bratislavu z polovice 19. storočia
- **D** Dóm svätého Martina, v ktorom bola korunovaná Mária Terézia

C

D

3 Diskutujte o tom, aká bola Mária Terézia.
Aké vlastnosti má človek, o ktorom povieme, že je osobnosť?
Kto je pre teba osobnosť?

4 Rozhodni o pravdivosti (P) alebo nepravdivosti (N) každého tvrdenia. Písmená napíš do rámčeka. Nepravdivé tvrdenie oprav tak, aby bolo pravdivé.

a) Mária Terézia nebola korunovaná v Bratislave. N

b) Mária Terézia zaviedla veľa dôležitých zákonov. P

c) Mária Terézia prikázala, aby všetky deti chodili povinne do školy. P

Mária Terézia bola korunovaná v Bratislave.

5 Prečiarkni nesprávne slová tak, aby boli vety pravdivé.
Vyhľadaj a dopíš pravdivú zaujímavosť o Márii Terézii.

Mária Terézia bola ~~nebola~~ kráľovnou Uhorska. Svojimi reformami sa zaslúžila ~~nezaslúžila~~ o rozvoj Uhorska. Zaviedla povinnú ~~nepovinnú~~ školskú dochádzku.

Riešenie úlohy je individuálne.

Slovník

reforma – zmena, ktorej cieľom je niečo zlepšiť
manufaktúra – malý podnik založený na remeselnej technike a deľbe práce

Zaujímavosť

Počas života Márie Terézie nebolo bežné, aby vládla žena. Preto vznikla zvláštna listina, ktorou sa zaručilo, že ju budú všetci uznávať ako kráľovnú. Trasu, po ktorej šiel v Bratislave korunovačný sprievod s Máriou Teréziou, dnes zdobia malé mosadzné korunky v dlažbe. Je ich spolu 178.

Povesť o Márii Terézii a rybárovi (autorsky spracované)

Kedysi dávno lovil na Dunaji ryby starý rybár. Bolo to začiatkom decembra. Div od strachu nespadol, keď sa pred ním zjavila obrovská ryba. Bol to kráľ všetkých rýb.

Kráľ rýb povedal rybárovi, aby on aj ostatní rybári lovili toľko rýb, koľko im srdce ráči. Prosil ho však, aby na Štedrý deň neulovili ani jednu rybu. Rybári si nedali povedať a išli skúšať šťastie. Nik z nich sa viac z rybačky nevrátil.

Oveľa, oveľa neskôr trávila Vianoce v Bratislave panovníčka Mária Terézia. Starý rybár ju darmo prosil, aby ušetrila rybárov a nepriala si na stôl rybu.

Až keď ozrutné vlny lomcovali Dunajom a aj člnmi rybárov, Mária Terézia pochopila, čo spravila.
Sama potom vydala zákaz loviť na Štedrý deň ryby.

Vyrob plagát o reformách Márie Terézie. Doplň ho obrázkami.

Už viem... ... čítať údaje z časovej priamky. ... povedať, kto bola Mária Terézia.

Ľudovít Štúr a spisovný jazyk

Kľúčové slová: Ľudovít Štúr, spisovný jazyk
Pomocné slová: Uhorsko, Matica slovenská, Devín

Zisti na časovej priamke, v ktorom storočí žil a pôsobil Ľudovít Štúr.

1 Pracuj s textom.
a) Podčiarkni informácie, ktoré sú pre teba nové.
b) Prerozprávaj text. Pomôž si kľúčovými a pomocnými slovami.

Územie Slovenska bolo takmer tisíc rokov súčasťou Uhorska. Spolu s našimi predkami v ňom žilo aj veľa iných národov. Slováci hovorili **rôznymi slovenskými nárečiami**. Vzdelaní Slováci sa rozhodli vytvoriť **jednotný jazyk** a nazvali ho **spisovnou slovenčinou**.

Prvý spisovný jazyk vznikol na základe západoslovenského nárečia. Nie všetci mu však rozumeli.

Významnú prácu urobil **Ľudovít Štúr**. Ten sa rozhodol, že spisovný jazyk zostaví **na základe stredoslovenského nárečia**. Táto podoba slovenčiny, s neskoršími zmenami, tvorí základ dnešnej **spisovnej slovenčiny**. Osvojili si ju i ľudia hovoriaci západoslovenským aj východoslovenským nárečím.

Okrem Ľudovíta Štúra má na rozvoji slovenského jazyka významnú zásluhu aj **Matica slovenská**. Všetci jej členovia sa snažili a snažia, aby sme boli **na slovenčinu hrdí**.

- 6. storočie — Osídľovanie územia dnešného Slovenska Slovanmi
- 7. storočie
- 8. storočie
- 9. storočie — Začiatok Veľkomoravskej ríše; Príchod Konštantína a Metoda; Panovanie Svätopluka
- 10. storočie — Vznik Uhorska
- 11. storočie
- 12. storočie
- 13. storočie — Vpád Tatárov do Uhorska
- 14. storočie
- 15. storočie
- 16. storočie — Vpád Turkov do Uhorska
- 17. storočie
- 18. storočie — Panovanie Márie Terézie
- 19. storočie — **Pôsobenie Ľudovíta Štúra**
- 20. storočie — 1. svetová vojna; Vznik Československej republiky; 2. svetová vojna; Vznik Slovenskej republiky
- 21. storočie — Súčasnosť

2 Priraď k názvom správne obrázky alebo fotografiu.

A Ľudovít Štúr
C zrúcanina hradu Devín
B budova Matice slovenskej v Martine

3 Čítaj slová v smere šípky. Napíš ich na linajky. Podčiarkni vlastné mená. Povedz, čím sú významné.

S	P	U	D	C	A	
	I	Ľ	O	I	S	
	S	K	V	T	L	
	O	Y	Í	A	O	
	V	Z	T	M	V	Á
	N	A	Š	R	E	K
	Ý	J	T	Ú	N	S

spisovný jazyk

Ľudovít Štúr

Matica slovenská

Kvíz

Ktoré nárečie použil Štúr ako základ pre vytvorenie spisovného jazyka?

A Východoslovenské nárečie.
B Tmavské nárečie.
C Stredoslovenské nárečie.
D Západoslovenské nárečie.

4 Diskutujte o tom, prečo je dôležité ovládať spisovný jazyk.

5 Prečítaj ukážku štúrovskej slovenčiny. Vyhľadaj a podčiarkni slová, ktoré sa nezmenené používajú dodnes.

Reč je ňje ňič inšje ako článkovituo vidaňja hlasom pocitou a predstaveňí najrozličnejších. Tjeto zvuky sú slová ktorej grammatika v ich sklaďe a počjatočnej určitosťi, na to v prjemenčivosťi a na ostatok v ich spojitosťi pouvažuvat musí.... Vedla tohoto sa i naša grammatika na tri hlavňje djeli rozpadňe, z ktorích v prvom o sklaďe a puovodnej určitosťi slov, v druhom o ich prjemenčivosti a v treťom o ich spojuvaňí rozprávať buďeme.

Ľ. Štúr: Nauka reči slovenskej (úryvok)

SLOVENSKJE
NÁRODŇJE NOVINE

Titulná strana prvých novín, ktoré boli písané v štúrovskej slovenčine

6 Pracuj s *Pravidlami slovenského pravopisu*. Vyfarbi okienka s písmenami pri spisovných slovách. Zlož z nich slovo a napíš ho. Pokús sa vysvetliť jeho význam. Povedz, ktoré nárečové slová z úlohy poznáš.

1.	zemiak	N	6.	kalap	K	11.	bandurky	S	16.	švabliky	F
2.	bajusy	A	7.	valal	U	12.	ambrieľ	I	17.	brýle	L
3.	divčica	V	8.	lobda	C	13.	taška	Č	18.	chlieb	IE
4.	pieseň	Á	9.	vietor	R	14.	šuflíkovec	P	19.	fafrnek	G
5.	bugandže	D	10.	klobúk	E	15.	hafira	M	20.	pirkoš	H

NÁREČIE

Poznáš nárečové slovo, ktorým sa povie spisovné slovo *skriňa*?

Vytvorte si skupiny a napíšte návrhy na zjednodušenie pravopisu vášho spisovného jazyka.

Už viem... ... čítať údaje z časovej priamky. ... povedať, kto bol Ľudovít Štúr. ... vysvetliť jeho úlohu pri ucákovení spisovnej slovenčiny.

Slovensko v 20. storočí

Kľúčové slová: 1. svetová vojna, Tomáš Garrigue Masaryk, Milan Rastislav Štefánik, Československá republika, 2. svetová vojna

Pomocné slová: Slovenské národné povstanie

Zisti na časovej priamke, ktoré udalosti sa odohrali v zvýraznenom období.

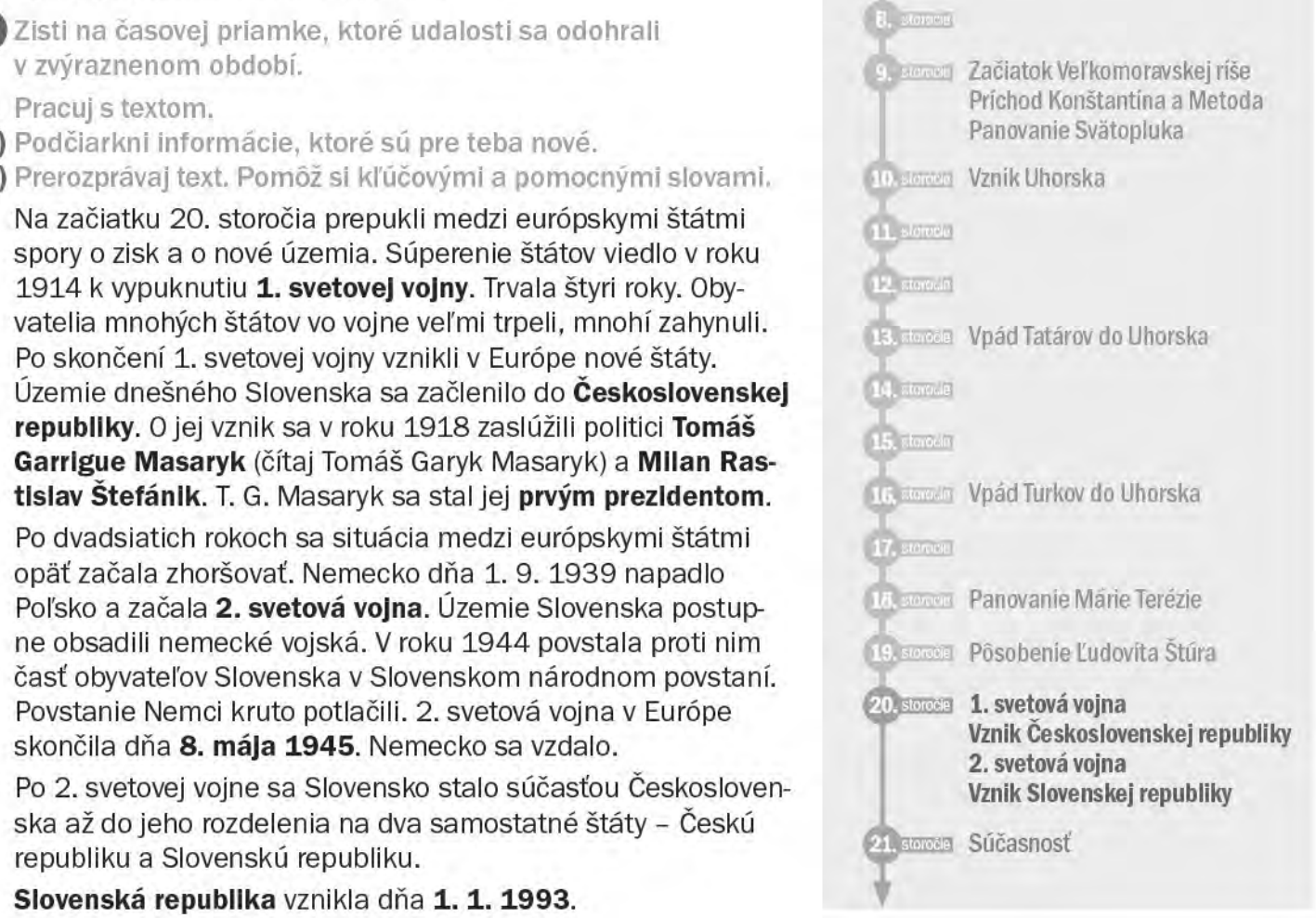

1 Pracuj s textom.

a) Podčiarkni informácie, ktoré sú pre teba nové.

b) Prerozprávaj text. Pomôž si kľúčovými a pomocnými slovami.

Na začiatku 20. storočia prepukli medzi európskymi štátmi spory o zisk a o nové územia. Súperenie štátov viedlo v roku 1914 k vypuknutiu **1. svetovej vojny**. Trvala štyri roky. Obyvatelia mnohých štátov vo vojne veľmi trpeli, mnohí zahynuli. Po skončení 1. svetovej vojny vznikli v Európe nové štáty. Územie dnešného Slovenska sa začlenilo do **Československej republiky**. O jej vznik sa v roku 1918 zaslúžili politici **Tomáš Garrigue Masaryk** (čítaj Tomáš Garyk Masaryk) a **Milan Rastislav Štefánik**. T. G. Masaryk sa stal jej **prvým prezidentom**.

Po dvadsiatich rokoch sa situácia medzi európskymi štátmi opäť začala zhoršovať. Nemecko dňa 1. 9. 1939 napadlo Poľsko a začala **2. svetová vojna**. Územie Slovenska postupne obsadili nemecké vojská. V roku 1944 povstala proti nim časť obyvateľov Slovenska v Slovenskom národnom povstaní. Povstanie Nemci kruto potlačili. 2. svetová vojna v Európe skončila dňa **8. mája 1945**. Nemecko sa vzdalo.

Po 2. svetovej vojne sa Slovensko stalo súčasťou Československa až do jeho rozdelenia na dva samostatné štáty – Českú republiku a Slovenskú republiku.

Slovenská republika vznikla dňa **1. 1. 1993**.

2 Priraď k názvom správne fotografie alebo obrázok.

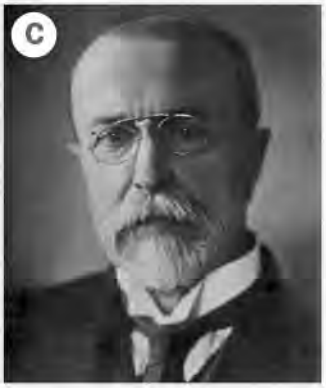

C fotografia prezidenta T. G. Masaryka

B fotografia generála M. R. Štefánika

A najväčší vojnový pamätník v strednej Európe – Slavín v Bratislave

D vojaci v 1. svetovej vojne

3 Diskutujte o tom, čo nám prináša život v mieri.

4 Zamysli sa, prečo vznikajú vojny. Povedz čo najviac slov, ktoré ti prídu na um, keď počuješ slovo *vojna*.

5 Vyfarbi roky, ktoré patria do 20. storočia. Zisti, čo vyjadrujú vyfarbené plôšky. Zdôvodni.

1876	1914	2018	2012	1946	1616	2007	1951
1915	2010	1916	2006	1993	1659	2015	1992
1917	1355	1791	1692	1990	1723	1988	1792
1939	1940	1475	2013	1962	1977	2017	1314
1819	1848	1918	1279	1983	1989	1717	1772
1542	2011	1943	1111	1954	1889	1965	1565
1941	2009	1944	2002	1948	1789	1695	1987
1888	1945	1716	1856	1980	2008	1884	1984

Kvíz

Vyznač rok ukončenia 2. svetovej vojny.

A 1914
B 1918
C 1939
D 1945

Zaujímavosť

V roku 1989 bola *Nežná revolúcia*. Mnohí ľudia v nej protestovali proti vláde jednej strany. Revolúcia priniesla v krajine veľké zmeny.

6 Prečítaj si informácie o Milanovi Rastislavovi Štefánikovi. Do viet doplň slová z ponuky podľa farby štvorčekov. Podčiarkni informácie, ktoré ťa najviac zaujali.

Milan Rastislav Štefánik sa narodil v obci ■. Bol veľmi vzdelaný. Študoval na Slovensku, ale aj v ■ a v ■. Bol diplomatom a vojenským ■. Dosiahol hodnosť generála. Venoval sa aj ■, výtvarnému umeniu a tancu. Veľmi rád ■, varil a hral ■. Pochovaný je na Bradle. Jeho životným heslom bolo: *Veriť, milovať, pracovať.*

hvezdárstvu | Košariská | Prahe | Paríži | pilotom | šach | cestoval

Príbeh o holubici mieru (autorsky spracované)

Od 29. augusta 1944, keď vypuklo povstanie, ubehlo niekoľko mesiacov. Jozefovi to pripadalo ako večnosť. Nečudo, veď boje pri Hronskej Dúbrave boli veľmi ťažké.

Raz Jozef oddychoval spolu s ďalšími partizánmi z Čiech, Ruska a Maďarska. Voda v rieke Hron silno hučala. Jozefovi sa zazdalo, že počuje hlas. Ten akoby ho volal do lesa. Neváhal a išiel sa tam pozrieť.

V lese na zelenej čistinke priletela k nemu biela holubica. Nehovorila, no Jozef v jej prítomnosti cítil isté znamenie blížiaceho mieru. Srdce sa mu naplnilo radosťou a pokojom.

Už viem... ... čítať údaje z časovej priamky. ... rozprávať o 1. a 2. svetovej vojne. ... povedať, kto bol T. G. Masaryk a M. R. Štefánik. ... povedať, kedy vznikla Slovenská republika.

Slovensko dnes

Kľúčové slová: Slovensko na mape Európy, Slovenská republika, štátne symboly

Pomocné slová: hlavné mesto Bratislava, samosprávne kraje, Európska únia

Zisti na časovej priamke, ktoré storočie označujeme ako súčasnosť.

1 Pracuj s textom.

a) Podčiarkni informácie, ktoré sú pre teba nové.

b) Prerozprávaj text. Pomôž si kľúčovými a pomocnými slovami.

Slovensko sa nachádza v strednej časti Európy. **Susedí s piatimi štátmi.** Sú to: Poľsko, Ukrajina, Maďarsko, Rakúsko a Česko.

Hlavným mestom Slovenska je **Bratislava**. Sídli tu **prezident** a **parlament**.

Štátne symboly Slovenska sú: **štátny znak**, **štátna vlajka**, **štátna pečať** a **štátna hymna**.

Slovensko je rozdelené na 8 samosprávnych krajov: **Bratislavský**, **Trnavský**, **Trenčiansky**, **Žilinský**, **Banskobystrický**, **Nitriansky**, **Košický** a **Prešovský**. Majú názvy podľa krajských miest.

Slovensko je členom **Európskej únie**.

6. storočie Osídľovanie územia dnešného Slovenska Slovanmi
7. storočie
8. storočie
9. storočie Začiatok Veľkomoravskej ríše
Príchod Konštantína a Metoda
Panovanie Svätopluka
10. storočie Vznik Uhorska
11. storočie
12. storočie
13. storočie Vpád Tatárov do Uhorska
14. storočie
15. storočie
16. storočie Vpád Turkov do Uhorska
17. storočie
18. storočie Panovanie Márie Terézie
19. storočie Pôsobenie Ľudovíta Štúra
20. storočie 1. svetová vojna
Vznik Československej republiky
2. svetová vojna
Vznik Slovenskej republiky
21. storočie **Súčasnosť**

2 Priraď k názvom správne fotografie.

A

B

A budova parlamentu
B Prezidentský palác
C zástavy Európskej únie a Slovenska
D nová budova Slovenského národného divadla

C

D

Slovník

glóbus – zmenšený model Zeme v tvare gule

3 Vyhľadaj na internete, v encyklopédiách alebo v knihách a doplň ďalšie zaujímavé informácie o Slovensku.

Najvyšším slovenským pohorím sú Vysoké Tatry.

Najdlhšia slovenská rieka je Váh.

4 Od vzniku samostatnej Slovenskej republiky máme svoje vlastné štátne symboly: štátny znak, štátnu vlajku, štátnu pečať a štátnu hymnu. Napíš pod obrázky názvy štátnych symbolov. Povedz, ktoré z nich môžeš vidieť v škole alebo vo svojej triede.

štátna zástava

štátny znak

štátna pečať

Kvíz

Vyznač, v ktorom roku vznikla Slovenská republika.

A 1914
B 1918
C 1945
D 1993

5 Štátna hymna je slávnostná pieseň, ktorá sa hráva pri významných udalostiach. Dopíš chýbajúce slová štátnej hymny Slovenskej republiky. Povedz, ako sa majú správať občania pri hraní hymny.

1. Nad Tatrou sa blýska,
hromy divo bijú,
zastavme ich, bratia,
veď sa ony stratia,
Slováci ožijú.

2. To Slovensko naše
posiaľ tvrdo spalo,
ale blesky hromu
vzbudzujú ho k tomu,
aby sa prebralo.

Už viem... ... čítať údaje z časovej priamky. ... vymenovať štátne symboly Slovenska. ... porovnať život na Slovensku v minulosti a dnes.

Opakovanie *Slovensko v minulosti a dnes*

1 Čítaj mená v smere šípky. Napíš ich do správneho riadku v tabuľke.

A	R	N	A	L	I	M	
S	L	P	O	T	Ä	R	
T	U	T	IA	R	V	Ú	
I	K	E	M	Á	S	T	↑
S	Ľ	R	É	Z	IA	Š	K
L	U	D	O	V	Í	T	I
A	V	Š	T	E	F	Á	N

Osobnosť	Význam	Obdobie
Svätopluk	Najmocnejší panovník Veľkomoravskej ríše	9. storočie
Mária Terézia	Zaviedla číslovanie domov, papierové peniaze, povinnú školskú dochádzku	18. storočie
Ľudovít Štúr	Pričinil sa o uzákonenie spisovnej slovenčiny	19. storočie
Milan Rastislav Štefánik	Pilot, hvezdár a diplomat, ktorý sa pričinil o vznik Československej republiky	20. storočie

Ktoré reformy Márie Terézie ovplyvnili náš dnešný život?

Koľko storočí prešlo od Veľkomoravskej ríše po dnešok?

2 Doplň do viet na kartičkách vhodné slová. Prečítaj text. Kartičky vyfarbi podľa zadania.

Vyfarbi kartičku s informáciami o udalostiach, ktoré sa odohrali najskôr.

Vyfarbi kartičku s informáciami o udalostiach, ktoré sa odohrali v 20. storočí.

Významnou osobnosťou pre Slovákov bol aj Ľudovít **Štúr**. Pričinil sa o to, že bola uzákonená **spisovná** slovenčina.

Knieža Svätopluk nás naučil, že iba vtedy budeme silní, keď budeme držať **spolu**. Jeho synovia to nedodržali a Veľkomoravská **ríša** sa rozpadla.

V oboch svetových vojnách sa **bojovalo** aj na území dnešného Slovenska. **Zahynulo** veľmi veľa ľudí. Od 1. 1. 1993 žijeme v samostatnej Slovenskej republike.

Najdôležitejšou uhorskou panovníčkou bola Mária **Terézia**. Svojimi reformami **zlepšila** život poddaných. Odvtedy je povinná **školská** dochádzka.

Od Tatier k Dunaju

V kapitole **Od Tatier k Dunaju** spoločne spoznáme vybraté oblasti Slovenska. Budeme „cestovať prstom na mape“ od nášho najvyššieho pohoria Tatry až po rieku Dunaj v Bratislave. Navštívime jednotlivé oblasti, kde dnes žijú, pracujú a študujú ľudia, ako si ty.

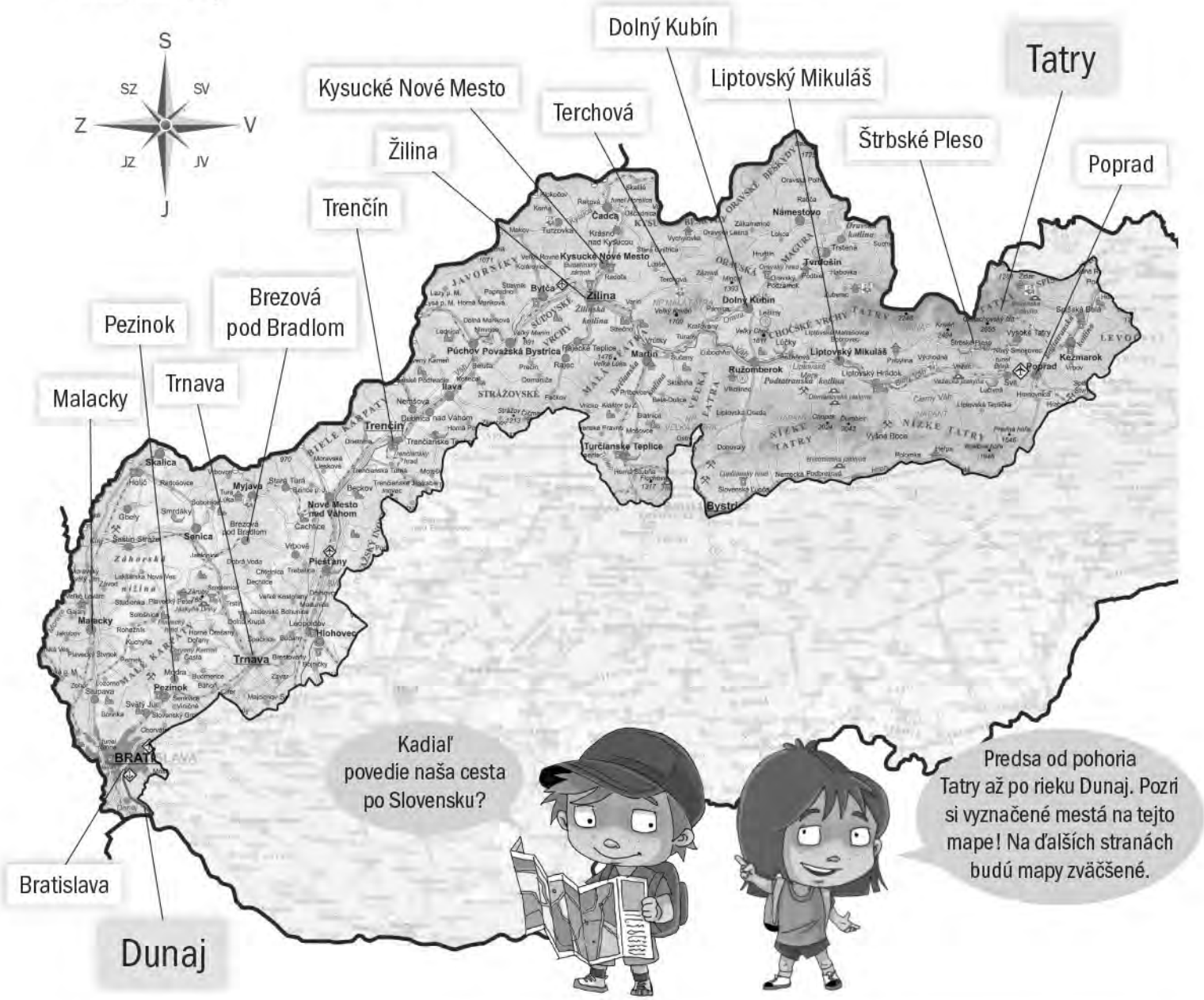

Kadiaľ povedie naša cesta po Slovensku?

Predsa od pohoria Tatry až po rieku Dunaj. Pozri si vyznačené mestá na tejto mape! Na ďalších stranách budú mapy zväčšené.

Čo nás čaká v tejto kapitole?

- Naučíme sa orientovať na mape a určovať polohu danej oblasti Slovenska v porovnaní s vašou obcou.
- Dozvieme sa základné informácie o vybratej oblasti Slovenska.
- Ukážeme si danú oblasť Slovenska na fotografiách, predstavíme si jej zaujímavosti.
- Budeme vyhľadávať ďalšie informácie a zaujímavosti o danej oblasti Slovenska.
- Predstavíme si niekoľko tipov na výlet.
- Vyrobíme si produkt, ktorý sa viaže na vybratú oblasť Slovenska.
- Spoznáme povesti, ktoré súvisia s vybratou oblasťou Slovenska.

Tatry

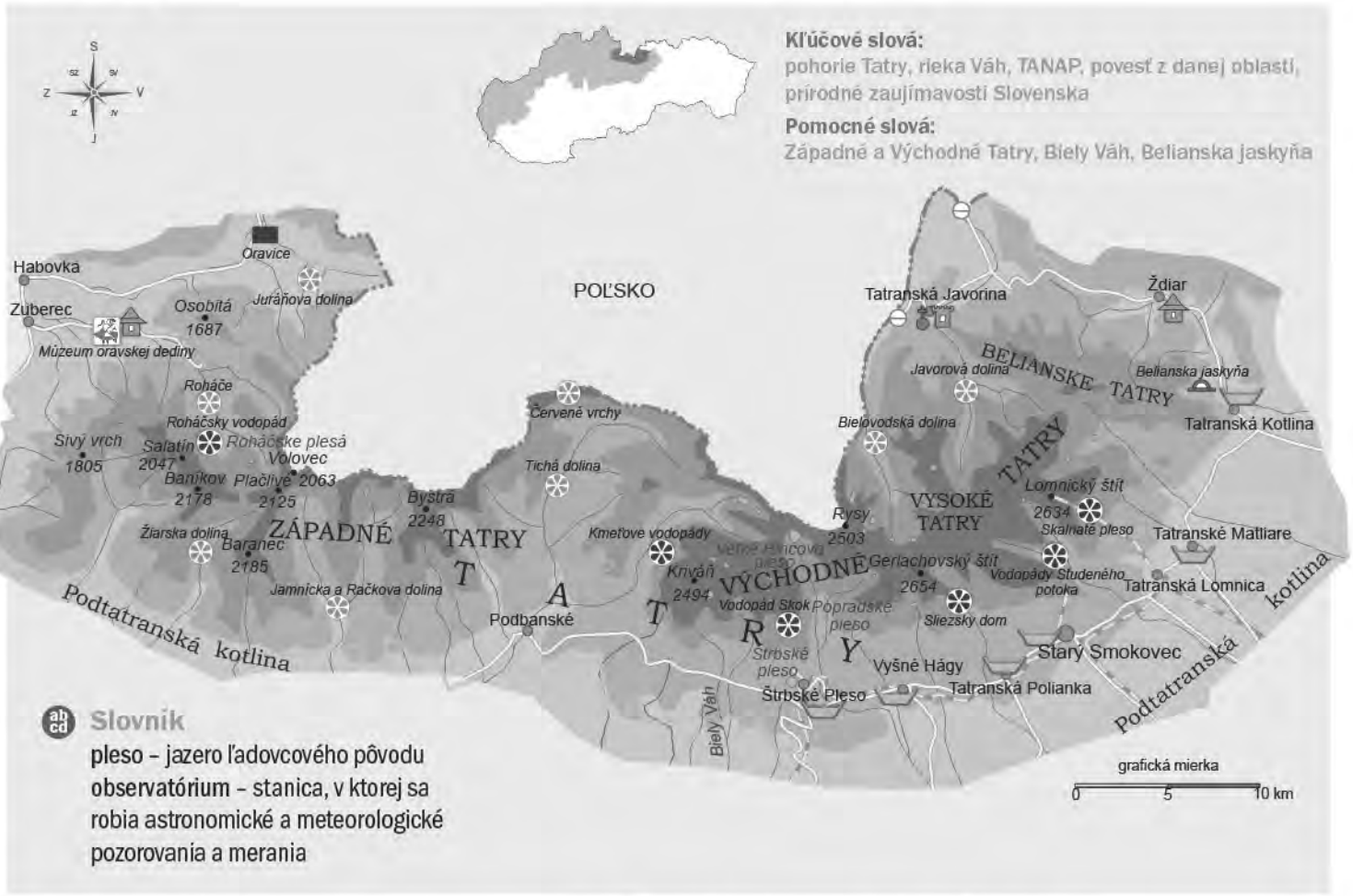

Slovník

pleso – jazero ľadovcového pôvodu

observatórium – stanica, v ktorej sa robia astronomické a meteorologické pozorovania a merania

1 Pracuj s mapou Slovenska.

a) Ukáž na mape vašu obec. Vyhľadaj pohorie Tatry. Urči, na ktorú svetovú stranu od vašej obce sa nachádza.

b) Vyber si obec v Tatrách a pomocou grafickej mierky odmeraj vzdialenosť do vašej obce.

Pohorie **Tatry** je naším najvyšším pohorím. Tatry sa rozprestierajú na severe Slovenska. Delia sa na **Západné** a **Východné Tatry**. **Východné Tatry** sa delia na **Vysoké Tatry** a **Belianske Tatry**. Najvyšší vrch Slovenska, **Gerlachovský štít**, sa nachádza vo Vysokých Tatrách. Známymi vrchmi Tatier sú i **Lomnický štít** a **Kriváň**. V Tatrách sa nachádzajú **horské jazerá – plesá**. Najväčšími plesami sú **Veľké Hincovo pleso, Štrbské pleso** a **Popradské pleso**. V pohorí pramenia rôzne potoky a rieky, napr. **Biely Váh**. Je to jeden z dvoch prameňov rieky **Váh**. **Belianska jaskyňa** je častým cieľom návštevníkov Tatier. Tatry sú známe svojou výnimočnou prírodou. V roku 1949 na území Tatier vznikol **Tatranský národný park – TANAP**. Je najstarším národným parkom Slovenska.

2 Priraď k názvom správne fotografie.

A Observatórium na Lomnickom štíte

B Belianska jaskyňa

C Štrbské pleso

3 Ukáž na mape Slovenska pohorie Tatry. Tatry sa okrem Slovenska rozprestierajú aj na území jedného susedného štátu. Nájdi na mape jeho názov.

4 Vylúšti názvy vrchov, ktoré sa nachádzajú v Tatrách. Napíš ich do okienok. Štíty ukáž na výseku mapy a prečítaj číslo označujúce ich výšku.

Legenda:

	A	B	C	D
🟥	TRÁ	KRI	CHOV	GER
🟦	BYS	SKÝ	VÁŇ	VO
🟩	LA	RY	SY	ŠTÍT

A🟦	A🟥
BYS	TRÁ

B🟩	C🟩
RY	SY

B🟥	C🟦
KRI	VÁŇ

D🟥	A🟩	C🟥	B🟦	D🟩
GER	LA	CHOV	SKÝ	ŠTÍT

Kvíz

Na ktoré časti sa delia Tatry?

A Na Západné a Východné.
B Na Belianske, Západné a Nízke.
C Na Západné a Belianske.
D Na Južné a Severné.

5 Tatry sú dôležité pre cestovný ruch. Môžeme v nich stretnúť veľa domácich i zahraničných turistov. Povedz, čo podľa teba láka turistov do Tatier v lete a čo v zime. Zdôvodni svoje tvrdenie.

6 Vyhľadaj na internete, v encyklopédiách alebo v knihách a doplň ďalšie zaujímavé informácie o Tatranskom národnom parku (TANAP).

TANAP je **najstarším** národným parkom Slovenska. Typickými tatranskými rastlinami sú **machy, lišajníky, kosodrevina**.

Ďalšie zaujímavé informácie podľa individuálnych návrhov žiakov.

Povesť o tatranských morských okách (autorsky spracované)

Kráľ mora uvidel krásnu tatranskú vílu, ako sa preháňa na perutiach vetra krajinou. Zamiloval sa do nej a prial si, aby zostala s ním v podmorskej krajine.

Víla však nechcela opustiť tatranské končiare ani svoje sestry víly. Premýšľal kráľ, ako ju získať. Zašiel za vodným škriatkom, ktorý mu poradil, aby vykopal tunel z morského dna až pod tatranské štíty.

Tisíce drobných mužíkov prekopali podzemné tunely spod mora až pod samé Tatry. Potom vyrúbali otvor k zemskému povrchu. Morská voda tak prenikla do tatranských dolín a vytvorila nevídané jazerá.

Darmo morský kráľ dúfal, že sa mu podarí vílu cez jazerá stiahnuť do mora. Ona len z diaľky obdivovala ich krásu. Nahnevaný sa vrátil naspäť do mora. Jazerá však zostali. Volajú ich morské oká.

Vyrob pohľadnicu s námetom Tatier, ktorú môžeš poslať spolužiakom.

Už viem... ... vyhľadať na mape pohorie Tatry a opísať jeho polohu. ... čítať informácie z mapy o Tatrách.

Poprad s okolím

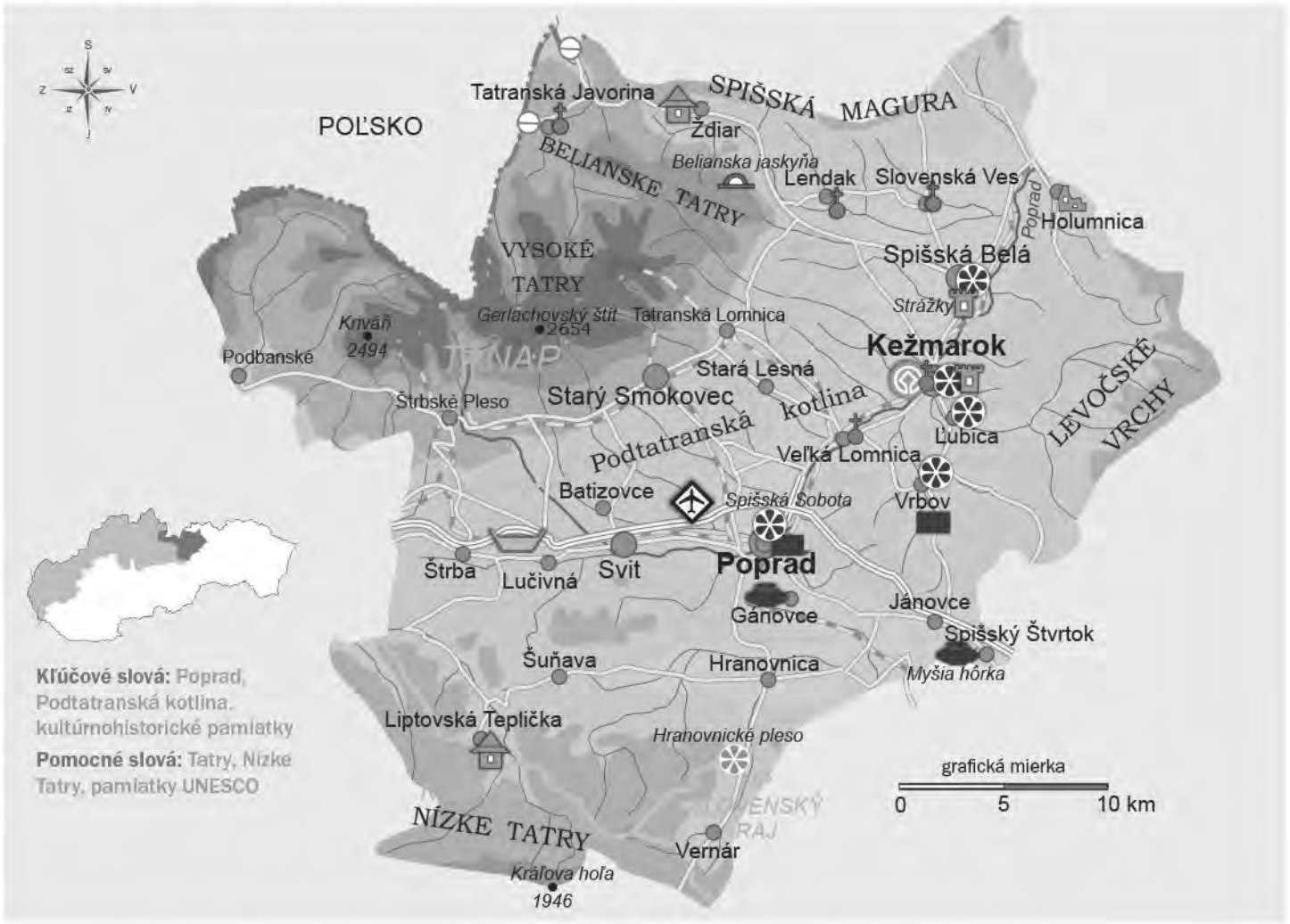

1 Pracuj s mapou Slovenska.

a) Ukáž na mape vašu obec. Vyhľadaj mestá Poprad a Kežmarok. Urči, na ktoré svetové strany od vašej obce sa nachádzajú.

b) Vyber si obec v okolí Popradu a pomocou grafickej mierky odmeraj vzdialenosť do vašej obce.

Mesto **Poprad** leží v **Podtatranskej kotline**. Kotlina sa rozprestiera na severe Slovenska. Je ohraničená pohoriami **Spišská Magura**, **Levočské vrchy**, **Nízke Tatry** a **Tatry**. Poprad je významným priemyselným a historickým mestom. Preteká ním **rieka Poprad**. Jednou z mestských častí Popradu je **Spišská Sobota**. Je vyhlásená za mestskú pamiatkovú rezerváciu. Neďaleko Popradu sa nachádza obec **Gánovce**, kde je významné archeologické nálezisko. V Podtatranskej kotline ležia aj mestá **Kežmarok** a **Spišská Belá**. V Kežmarku sa nachádza **drevený kostol** zapísaný v Zozname svetového dedičstva UNESCO.

2 Priraď k názvom správne fotografie.

C námestie v Poprade
B drevený kostol v Kežmarku
A hrad v Kežmarku

3 Vyhľadaj a vyznač na výseku mapy jednu prírodnú zaujímavosť a jednu pamätihodnosť v okolí Popradu.

4 Vyhľadaj v dvojsmerovke názvy obcí. Urči, ktorá z nich má najviac obyvateľov. Pomôž si výsekom mapy.

U	K	E	ž	M	A	R	O	K	M	N	K
P	O	P	R	A	D	V	O	B	R	V	J
S	P	I	Š	S	K	Á	B	E	L	Á	A
T	E	C	V	O	N	Á	G	V	S	Z	E
V	E	Ľ	K	Á	L	O	M	N	I	C	A

VEĽKÁ LOMNICA
SPIŠSKÁ BELÁ
KEŽMAROK
GÁNOVCE
POPRAD
VRBOV

5 Vyhľadaj na internete, v encyklopédiách alebo v knihách a doplň ďalšie zaujímavé informácie o rieke Poprad.

Rieka Poprad pramení vo **Vysokých Tatrách**.

Je to jedna z dvoch slovenských riek, ktorá tečie do **Baltského** mora.

Ďalšie zaujímavé informácie podľa individuálnych návrhov žiakov.

Kvíz

Ako sa volá obec, v ktorej sa nachádza známe archeologické nálezisko?

A Gánovce. B Strážky.
C Kežmarok. D Lučivná.

Zaujímavosť

V okolí Popradu je niekoľko **termálnych prameňov**. Sú pri nich vybudované kúpaliská, ktoré ponúkajú možnosť kúpania sa aj v zime popri lyžovačke.

Pozvanie na výlet

Spoj informácie v rámčekoch so správnymi ilustráciami na kreslenej mape.

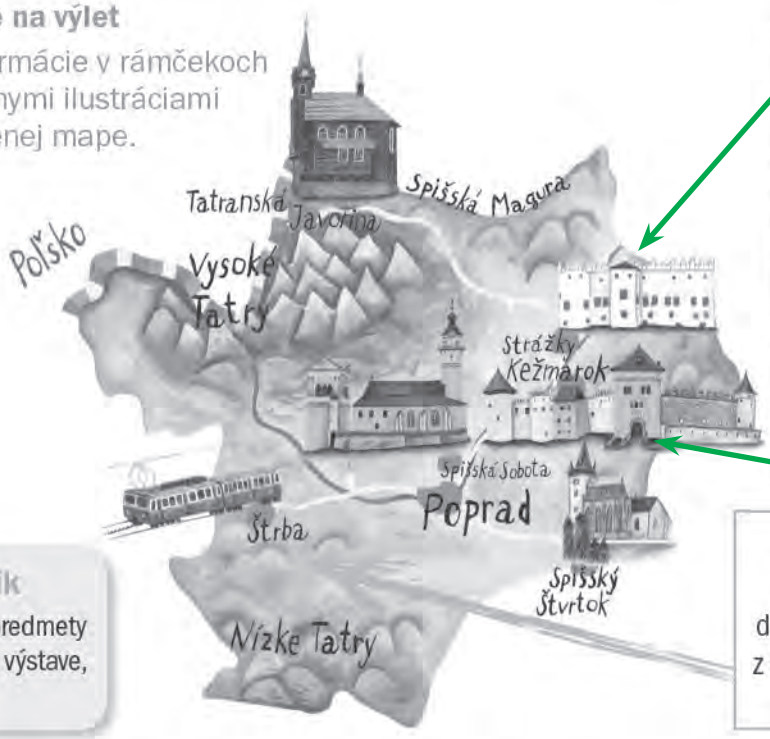

V *kaštieli* v Strážkach nájdeme zaujímavé maliarske alebo sochárske expozície, ale aj vzácnu historickú knižnicu.

Ukážky rezbárskeho umenia Majstra Pavla z Levoče môžeme vidieť aj v *Kostole svätého Juraja* v Spišskej Sobote.

Kežmarský hrad je dominantou mesta Kežmarok. Je jediným úplne zachovaným hradom v danej oblasti.

Z obce **Štrba** sa do Štrbského Plesa môžeme odviezť jednou z dvoch *ozubnicových železníc – „zubačiek“*, nachádzajúcich sa na Slovensku.

Slovník

expozícia – predmety vystavené na výstave, v múzeu

V V Poprade a jeho okolí sa ľudia venujú najmä cestovnému ruchu. Predstav si, že vlastníš nový hotel alebo penzión a hľadáš kuchára, upratovačku, recepčnú, údržbára... Napíš inzerát, v ktorom hľadáš zamestnancov.

Už viem... ... ukázať na mape Poprad s okolím a opísať ho. ... čítať informácie z mapy o Poprade a jeho okolí.

Nízke Tatry

1 Pracuj s mapou Slovenska.

a) Ukáž na mape vašu obec. Vyhľadaj pohorie Nízke Tatry. Urči, na ktorú svetovú stranu od vašej obce sa nachádza.

b) Vyber si obec v Nízkych Tatrách a pomocou grafickej mierky odmeraj vzdialenosť do vašej obce.

Pohorie **Nízke Tatry** sa rozprestiera na juh od **Tatier**. Je obklopené údoliami riek **Váh** a **Hron**. V pohorí pramenia mnohé potoky a rieky. **Čierny Váh** je jedným z dvoch prameňov rieky Váh a pramení pod **Kráľovou hoľou**. Najvyšším vrchom Nízkych Tatier je **Ďumbier**. Na území Nízkych Tatier bol založený **NAPANT – Národný park Nízke Tatry**. Rozlohou je najväčším národným parkom Slovenska. Pohorie Nízke Tatry je využívané na rekreáciu, turistiku či športy. Často navštevované sú **Demänovské jaskyne**. Sú to Demänovská jaskyňa slobody a Demänovská ľadová jaskyňa. Turisti a lyžiari radi smerujú aj na vrch **Chopok**.

O niektorých miestach a obciach v okolí Nízkych Tatier si budeme rozprávať neskôr.

2 Priraď k názvom správne fotografie.

B Brankovský vodopád

C pohorie Nízke Tatry

A Demänovská jaskyňa slobody

3 Ukáž na mape Slovenska Nízke Tatry. Nájdi prameň Čierneho Váhu.

4 Doplň písmená pod čísla a rozlúšti názvy vrchov v Nízkych Tatrách. Napíš ich pod fotografie. Ukáž vrchy na výseku mapy a urči, ktorý z nich je najvyšší.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
A	Á	O	U	IE	Ď	CH	H	K	R	V	Ľ	P	B	M

Kvíz

Ako sa volá najvyšší vrch Nízkych Tatier?

A Chopok.
B Ďumbier.
C Kráľova hoľa.
D Veľký bok.

6 4 15 14 5 10
Ď U M B IE R

7 3 13 3 9
CH O P O K

9 10 2 12 3 11 1
K R Á Ľ O V A

8 3 12 1
H O Ľ A

5 Vytvor správne názvy obcí a napíš ich k erbom. Obce vyhľadaj na mape. Urči, ktoré z nich ležia najbližšie k Ďumbieru.

aoBc nážiN
Nižná Boca

aoBc nášVy
Vyšná Boca

6 Porozprávaj, prečo sú Nízke Tatry vyhľadávanou turistickou oblasťou. Povedz, ktoré povolania sú pre udržanie cestovného ruchu dôležité v lete a ktoré v zime.

Povesť o vrchu Orlová (autorsky spracované)

Miško Mackovie bol chlapec z Pohorelej. Mal starostlivého starého otca, ktorý ho naučil láske k prírode. Chlapec najradšej pozoroval lietajúce dravce – myšiaky, sokoly, orly.

K dôstojnému kráľovi vtáctva, orlovi, prechovával úctu a lásku. Neraz preto pozoroval oblohu. Zaumienil si, že vystopuje jeho hniezdo, aby sa pokochal jeho krásnymi mláďatami.

Keď sa mu to konečne podarilo, bol prichytený strážcom lesa – horárom. Zo strachu pred ním utekal a utekal.

Vysoký vrch, na ktorý sa vyštveral, sa mu stal osudným – spadol z neho. Na pamiatku ho nazvali Orlová. I dnes tam možno zazriete krúžiť orla skalného.

Zostav a napíš pravidlá vhodného správania sa na území národného parku.

Už viem... ... ukázať na mape Nízke Tatry a opísať ich. ... čítať informácie z mapy o Nízkych Tatrách.

Liptov

Kľúčové slová: Liptov, Ružomberok, Váh, Vlkolínec, prírodné a kultúrnohistorické pamiatky

Pomocné slová: Tatry, Nízke Tatry, Veľká Fatra, Biely Váh, Čierny Váh, národná prírodná pamiatka

Slovník

región – vymedzená oblasť, územie

pamiatková rezervácia – vymedzená chránená oblasť

1 Pracuj s mapou Slovenska.

a) Ukáž na mape vašu obec. Vyhľadaj mestá Ružomberok a Liptovský Mikuláš. Urči, na ktorú svetovú stranu od vašej obce sa nachádzajú.

b) Vyber si obec v okolí Liptovského Mikuláša a pomocou grafickej mierky odmeraj vzdialenosť do vašej obce.

Región **Liptov** je obklopený **Tatrami** zo severu, **Nízkymi Tatrami** z juhu a **Veľkou Fatrou** zo západu. Územím Liptova preteká rieka **Váh**, ktorá vzniká sútokom **Bieleho Váhu** a **Čierneho Váhu**. Na jeho toku je vybudovaná vodná nádrž **Liptovská Mara**. Najväčšími mestami Liptova sú **Liptovský Mikuláš, Ružomberok** a **Liptovský Hrádok**. Ružomberok je významným priemyselným mestom Liptova. V mestskej časti Ružomberka **Vlkolínec** sa nachádza **pamiatková rezervácia ľudovej architektúry**. Vlkolínec je zapísaný v Zozname svetového kultúrneho dedičstva UNESCO. V Liptove sa nachádza množstvo prírodných a kultúrnych pamiatok.

2 Priraď k názvom správne fotografie.

C vodná nádrž Liptovská Mara

A pamiatková rezervácia ľudovej architektúry Vlkolínec

B najväčší drevený kostol na Slovensku v obci Svätý Kríž

3 Ukáž na mape Slovenska Liptov. Prečítaj názvy pohorí, ktoré ho obklopujú.

4 Vylúšti krížovku. Tajničku dopíš do vety.

Na Váhu sú proti povodniam vybudované	P	R	IE	H	R	A	D	Y	.
Najväčším mestom Liptova je Liptovský	M	I	K	U	L	Á	Š		.
Niektoré kúpaliská využívajú vodu horúcich	P	R	A	M	E	Ň	O	V	.
Ľudový odev nazývame			K	R	O	J			.
Z ovčieho mlieka sa vyrába	B	R	Y	N	DZ	A			.
Tradičný liptovský hudobný nástroj je	P	Í	Š	Ť	A	L	A		.
V stavbe priehrady Liptovská Mara je vodná	E	L	E	K	T	R	Á	R	E	Ň	.

Tradičným liptovským jedlom sú **H A L U Š K Y** s bryndzou.

5 Vytvor správny názov mesta. Je to mesto, v ktorom sa križujú významné cesty Liptova. Ukáž ich na mape Slovenska.

oeuoRkžrmb

Ružomberok

Kvíz

Rieka Váh vzniká sútokom

- A Dunaja a Bieleho Váhu.
- B Hronu a Bieleho Váhu.
- C Bieleho Váhu a Čierneho Váhu.
- D Čierneho Váhu a Oravy.

Pozvanie na výlet

Spoj informácie v rámčekoch so správnymi ilustráciami na kreslenej mape.

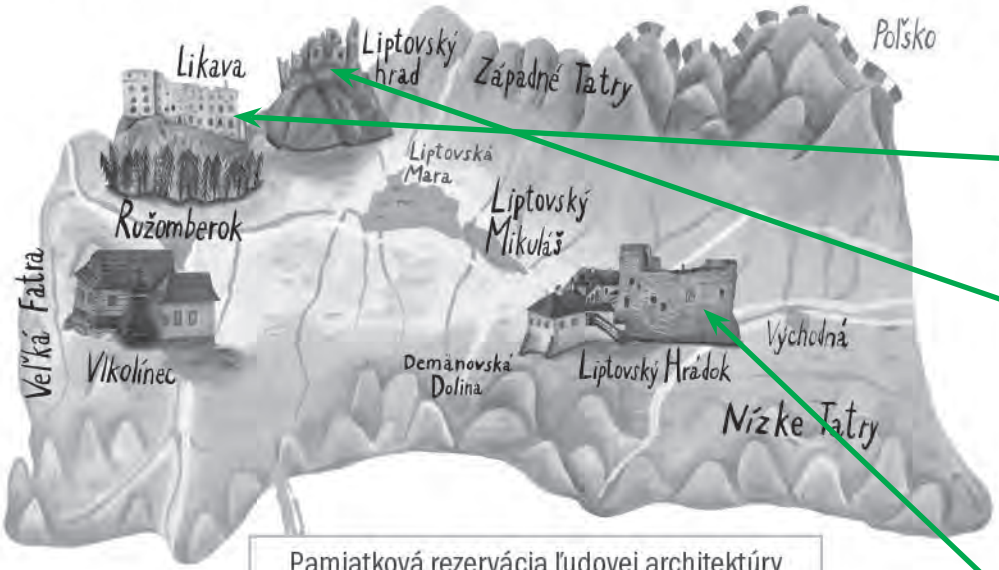

Hrad Likava bol pôvodne postavený ako strážny hrad. V sprístupnenej veži je expozícia z dejín hradu.

Liptovský hrad je najvyššie položený hrad na Slovensku. V minulosti slúžil na strážení priechodu medzi Oravou a Liptovom. Dnes sú na tomto mieste iba ruiny hradu.

Hrad Liptovský Hrádok bol kráľovským strážnym hradom. Vedľa hradu neskôr postavili kaštieľ.

Pamiatková rezervácia ľudovej architektúry v obci **Vlkolínec**.

Liptov je známy výrobou mliečnych výrobkov. Navrhni jedálny lístok, v ktorom použiješ čo najviac jedál z bryndze a syra.

Turiec

Kľúčové slová:
Turiec, Turčianska kotlina, Martin, prírodné a kultúrnohistorické pamiatky

Pomocné slová:
Malá Fatra, Veľká Fatra, rieka Turiec

Slovník

železničný uzol – križovatka železničných tratí

1 Pracuj s mapou Slovenska.

a) Ukáž na mape vašu obec. Vyhľadaj mestá Martin a Turčianske Teplice. Urči, na ktorú svetovú stranu od vašej obce sa nachádzajú.

b) Vyber si obec v okolí Martina a pomocou grafickej mierky odmeraj vzdialenosť do vašej obce.

Región **Turiec** sa rozprestiera na území **Turčianskej kotliny**. Turčianska kotlina je obklopená pohoriami **Malá Fatra**, **Veľká Fatra**, **Kremnické vrchy** a pohorím **Žiar**. Kotlina dostala meno podľa **rieky Turiec**, ktorá ňou preteká. Najvýznamnejším mestom v Turčianskej kotline je mesto **Martin**. Je v ňom veľa historických pamiatok. Od svojho založenia v roku 1863 tu sídli **Matica slovenská**. Smerom na juh od Martina leží významné kúpeľné mesto **Turčianske Teplice**. Smerom na sever leží mesto **Vrútky**. Vrútky sú dôležitým železničným uzlom Slovenska.

2 Priraď k názvom správne fotografie.

C rieka Turiec

A Gymnázium v Kláštore pod Znievom

B Múzeum slovenskej dediny v Martine

3 Ukáž na mape Slovenska Turčiansku kotlinu. Povedz, ktoré pohoria kotlinu obklopujú.

4 Spoj čiarou písmená tak, aby vznikol názov mesta, ktorému patrí erb na obrázku. Porovnaj povrch krajiny v okolí mesta s povrchom krajiny v okolí vašej obce.

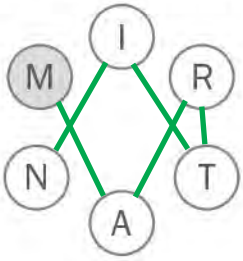

MARTIN

5 Diskutujte o tom, prečo je región Turca dôležitý pre dopravu Slovenska. Pomôžte si mapou.

6 Prečítaj vetu. Prečiarkni slovo, ktoré do nej nepatrí. Zdôvodni svoje tvrdenie. Pomôž si mapou Slovenska.

Turčianska kotlina patrí medzi

najuzavretejšie | najotvorenejšie kotliny Slovenska.

Kvíz

Podľa čoho dostala Turčianska kotlina svoje meno?

A Podľa rieky.
B Podľa mesta.
C Podľa pohoria.
D Podľa priehrady.

Pozvanie na výlet

Spoj informácie v rámčekoch so správnymi ilustráciami na kreslenej mape.

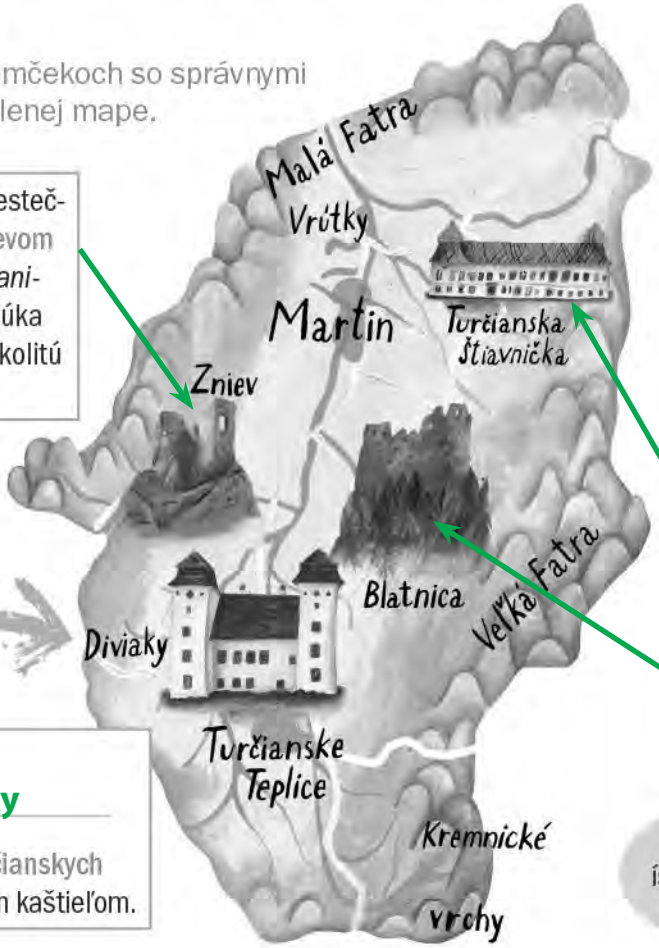

Na vrchu Zniev nad mestečkom Kláštor pod Znievom môžeme vidieť *zrúcaninu hradu Zniev*. Ponúka nádherný výhľad na okolitú krajinu Turca.

Arborétum a park pri kaštieli v obci Turčianska Štiavnička ponúka návštevníkom príjemné prechádzky.

Blatnický hrad bol strediskom Blatnického panstva. K jeho zrúcanine sa dostaneme cez Gaderskú dolinu.

Obec **Diviaky** sa stala súčasťou Turčianskych Teplíc. Pýši sa nádherným kaštieľom.

Slovník

národopisná expozícia – múzeum ľudového umenia, spôsobu života a bývania; ak je v prírode, volá sa skanzen

arborétum – špeciálna záhrada alebo park s domácimi i cudzokrajnými drevinami

Zostav vlastný cestovný poriadok pre vlaky osobnej dopravy prechádzajúce Vrútkami.

Už viem... ... ukázať na mape Turiec a opísať ho. ... čítať informácie z mapy o regióne Turca.

Malá Fatra a Veľká Fatra

O niektorých miestach a obciach v okolí Malej a Veľkej Fatry si budeme rozprávať neskôr.

1 Pracuj s mapou Slovenska.

a) Ukáž na mape vašu obec. Vyhľadaj pohoria Malá Fatra a Veľká Fatra. Urči, na ktorú svetovú stranu od vašej obce sa nachádzajú.

b) Vyber si obec v Malej alebo Veľkej Fatre a pomocou grafickej mierky odmeraj vzdialenosť do vašej obce.

Pohoria **Malá Fatra** a **Veľká Fatra** obklopujú Turčiansku kotlinu. Patria medzi významné a často navštevované turistické oblasti. Na území **Veľkej Fatry** sa rozprestiera jeden z národných parkov Slovenska – **Národný park Veľká Fatra**. Najvyšším vrchom je **Ostredok**. Turisti radi navštevujú **Gaderskú dolinu** a **Harmaneckú jaskyňu**.

Na území **Malej Fatry** sa rozprestiera **Národný park Malá Fatra**. Najvyšším vrchom Malej Fatry je **Veľký Kriváň**. Turistami vyhľadávané miesta sú **Strečno**, **Chleb**, **Vrátna dolina**, obce **Rajecká Lesná** a **Varín**.

2 Priraď k názvom správne fotografie.

A Harmanecká jaskyňa
B hrad Strečno
C vrch Chleb

3 Ukáž Malú Fatru a Veľkú Fatru na mape Slovenska. Pomenuj kotlinu, ktorá leží medzi nimi. Urči ich vzájomnú polohu podľa svetových strán.

4 Ukáž na výseku mapy cestu z Martina do Ružomberka. Povedz, kadiaľ by sme sa tam mohli dostať, ak by bola cesta pri Kraľovanoch uzavretá.

5 Nájdi v dvojsmerovke názvy šiestich živočíchov, ktoré žijú na území Malej Fatry a Veľkej Fatry. Povedz, čo o nich vieš.

C	S	J	E	L	E	Ň	O
O	R	O	L	K	B	N	I
T	N	A	R	R	Y	S	M
J	E	A	V	L	K	A	E
M	C	M	E	D	V	E	Ď

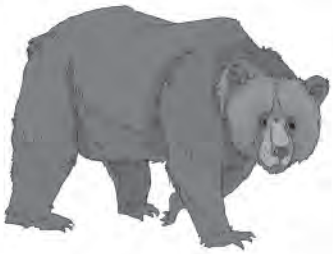

6 Priraď k zemepisným názvom správny znak. Pomôž si výsekom mapy.

- Harmanecká jaskyňa
- Šútovský vodopád
- Necpaly
- Turčianske Teplice

Zaujímavosť

Jánošíkove diery sú vytvorené sústavou tiesňav a kaňonov, v ktorých je 20 vodopádov. Patria medzi najatraktívnejšie turistické chodníky v Malej Fatre.

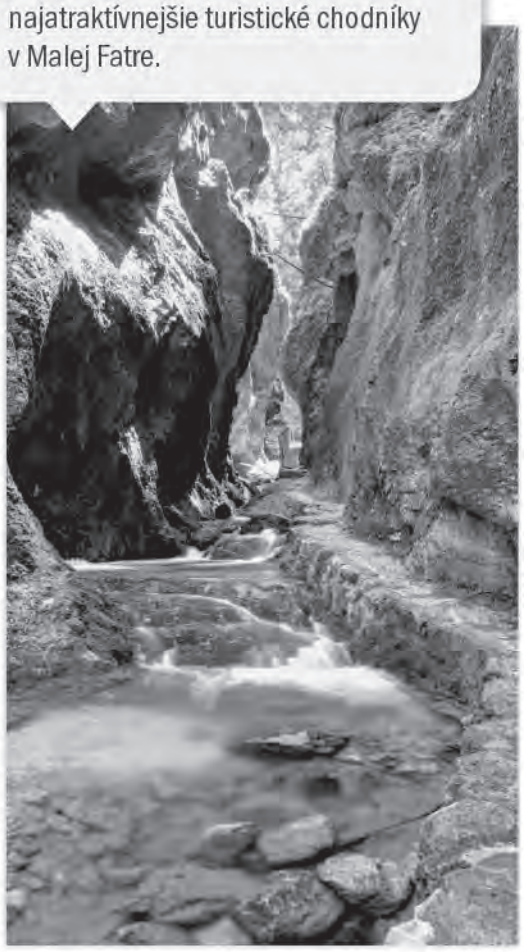

Povesť o Jánošíkovi (autorsky spracované)

Bolože to radosti, keď sa v jednej chudobnej rodine narodil malý chlapec. Dali mu meno Juraj.

Neskôr sa stal vojnovým zajatcom. Vo väzení sa zoznámil so zbojníkom Tomášom Uhorčíkom.

Ich nápad založiť zbojnícku družinu nenechal na seba dlho čakať. Čoskoro sa Juraj stal jej vodcom. Zemani, ale aj okoloidúci na Liptove, Orave, Považí a Gemeri sa museli mať na pozore.

Nakoniec Jánošíka chytili. Svojich druhov však neprezradil a skončil v rukách kata. Stihol ho trest smrti.

Nakresli na hrubý kartón Jánošíkovu valašku. Navrhni jej výzdobu.

Už viem... ... ukázať na mape Malú Fatru a Veľkú Fatru a opísať ich. ... čítať informácie z mapy o Malej Fatre a Veľkej Fatre.

Orava

Kľúčové slová:
Orava, Oravský hrad, Oravská priehrada, prírodné a kultúrnohistorické pamiatky

Pomocné slová:
rieka Orava, Dolný Kubín, Oravský Podzámok

1 Pracuj s mapou Slovenska.

a) Ukáž na mape vašu obec. Vyhľadaj obce Dolný Kubín a Námestovo. Urči, na ktorú svetovú stranu od vašej obce sa nachádzajú.

b) Vyber si obec v okolí Dolného Kubína a pomocou grafickej mierky odmeraj vzdialenosť do vašej obce.

Región **Orava** sa rozprestiera na severe Slovenska. Pre svoju polohu patrí medzi najchladnejšie časti Slovenska. Je to hornatý kraj. Územím Oravy preteká **rieka** s rovnakým názvom **Orava**. Významným historickým a kultúrnym centrom Oravy je **Dolný Kubín**. Ďalšími väčšími mestami sú **Námestovo** a **Tvrdošín**. Turisti na Orave najčastejšie navštevujú **Oravskú priehradu**, **Múzeum oravskej dediny** v obci **Zuberec** a **Oravský hrad**. Oravský hrad je národnou kultúrnou pamiatkou. Týči sa nad obcou **Oravský Podzámok**. Regiónom prechádza dôležitá medzinárodná cesta do Poľska.

2 Priraď k názvom správne fotografie.

A Oravský hrad a rieka Orava
B Múzeum oravskej dediny Zuberec
C Oravská priehrada

3 Ukáž na mape Slovenska Oravskú priehradu. Diskutujte o tom, prečo je dôležitá najmä pre ľudí žijúcich v jej okolí.

4 Čítaj slová v smere šípky. Napíš ich na linajky. Urči, ktorý názov čo znamená.

O	R	A	V	S	K	Ý
A	D	A	Ž	I	N	H
R	Z	U	B	E	Č	R
H	A	L	Ť	R	I	A
IE	DZ	P	C	E	C	D
R	N	Y	R	B	A	O
P	Á	K	S	V	A	R

ORAVSKÝ HRAD

ORAVSKÁ PRIEHRADA

ŽINČICA

BRYNDZA

ZUBEREC

PLŤ

Kvíz

Čo sa nachádza v obci Oravský Podzámok?

A Oravský hrad.
B Trenčiansky hrad.
C Bojnický zámok.
D Bratislavský hrad.

5 Vytvor správne názvy obcí a napíš ich k erbom. Obce nájdi na mape. Urči ich vzájomnú polohu.

ovotsemáN

Námestovo

níbuK ýnloD

Dolný Kubín

níšodrvT

Tvrdošín

6 Deti s rodičmi sa rozhodli prezrieť si Oravský hrad. Chceli využiť všetky druhy prehliadok. Urči, ktoré reklamné oznamy sú pre ich plán dôležité.

✓

✓

✓

7 Vyhľadaj na internete, v encyklopédiách alebo v knihách a doplň zaujímavé informácie o Oravskom hrade.

Oravský hrad je postavený na skale nad riekou **Orava** v Oravskom **Podzámku**. Tvorí ho súbor budov postavených pozdĺž hradnej skaly. Jeho **tri** vstupné brány sú prepojené s tunelom, pod ktorým sa nachádzajú **podzemné** chodby.

Ďalšie zaujímavé informácie podľa individuálnych návrhov žiakov.

Zaujímavosť

Oravská Lesná je považovaná za najchladnejšiu obec Slovenska.

Už viem... ... ukázať na mape Oravu a opísať ju. ... čítať informácie z mapy o regióne Orava.

Kysuce

Kľúčové slová: Kysuce, prírodné zaujímavosti, povesť z danej oblasti
Pomocné slová: rieka Kysuca, Čadca, Vychylovka, Stará Bystrica

Slovník
orloj – vežové hodiny ukazujúce viaceré astronomické údaje

1 Pracuj s mapou Slovenska.

a) Ukáž na mape vašu obec. Vyhľadaj obce Kysucké Nové Mesto a Turzovku. Urči, na ktorú svetovú stranu od vašej obce sa nachádzajú.

b) Vyber si obec v okolí Kysuckého Nového Mesta a pomocou grafickej mierky odmeraj vzdialenosť do vašej obce.

Región **Kysuce** sa rozprestiera na severozápade Slovenska. Územím prechádzajú hranice s **Poľskom** a **Českou republikou**. Stredom Kysúc preteká **rieka Kysuca**. Najväčšie kysucké mestá sú **Čadca**, **Kysucké Nové Mesto** a **Turzovka.** Život z minulosti zachytáva aj **Múzeum kysuckej dediny**, ktoré sa nachádza vo **Vychylovke**. **Stará Bystrica** je známa svojím jedinečným orlojom. Na Kysuciach sa nachádzajú kultúrne i prírodné pamiatky. Kysuce sú vyhľadávanou turistickou oblasťou.

2 Priraď k názvom správne fotografie.

B orloj v Starej Bystrici
A lesná železnica v Múzeu kysuckej dediny vo Vychylovke
C pohľad na Kysuce

3 Ukáž na mape Slovenska Kysuce. Prejdi prstom po štátnych hraniciach s Poľskom a s Českom. Prečítaj názvy obcí, ktoré sú najbližšie k štátnym hraniciam.

4 Prečítaj vetu. Ak je pravdivá, vyfarbi písmeno v rámčeku. Z vyfarbených písmen zlož slovo a napíš ho.

Kysuce sú región na severozápade Slovenska.	D
Kysuce ležia smerom na juh od Oravy.	U
Územím Kysúc preteká rieka Kysuca.	R
Čadca patrí medzi najväčšie mestá Kysúc.	O
Vodné dielo na Kysuciach sa volá Stará Bystrica.	K
V Starej Bystrici je orloj.	T
Cez Kysuce vedie železničná trať.	A
Mesto blízko hraníc s Českom sa volá Horný Vadičov.	M
Múzeum kysuckej dediny je vo Vychylovke.	R
Kysuce sú dôležitou turistickou oblasťou Slovenska.	I

D R O T Á R I

Zaujímavosť

Kamenné gule „megoňky“ sú úkaz, ktorý je svetovým unikátom. Po odstrele horniny v kameňolome sa vykotúľali pravidelné okrúhle gule z kameňa.

5 Vyhľadaj na internete, v encyklopédiách alebo v knihách a doplň ďalšie zaujímavé informácie o drotároch. Diskutuj o nich.

Typickým remeslom na Kysuciach bolo drotárstvo. Drotári opravovali **hlinené** nádoby pomocou železného alebo **medeného** drôtu. Zhotovovali z neho i drobné predmety do domácnosti a **pasce** na myši. Predávali podomovým spôsobom.

Ďalšie zaujímavé informácie podľa individuálnych návrhov žiakov.

Povesť o rieke Kysuca (autorsky spracované)

Na Kysuciach pri rieke Kysuca vyrástli spolu dobrí priatelia Juro a Ičo. Cez deň vypletali rešetá a drevené šindle strúhali. Obe roboty boli sedavé, a tak sa obom junákom vždy tanca i veselosti málilo.

Bola nedeľa ako každá iná. Mladí z dediny sa zišli pri rieke Kysuca. Spievali a krepčili. Keď sa gajdoš i chasa začali domov poberať, Jurovi a Ičovi sa stále tanca málilo.

I prehovorili gajdoša, nech im ešte zanôti. K tancu prizvali samotné dcéry kysuckého vodníka. Tie gajdoša bohato strieborniakmi i dukátmi odmenili.

Mladí by celú noc pretancovali, keby sa neprebudila stará vodníčka. Nahnevaná vyobšívala ohnivým prútom oboch junákov. Tí sa dlho z popálenín liečili a ľuďom o príhode rozprávali. Odvtedy žiaden mládenec z Kysúc s vodníckymi dcérami netancoval.

Žilina s okolím

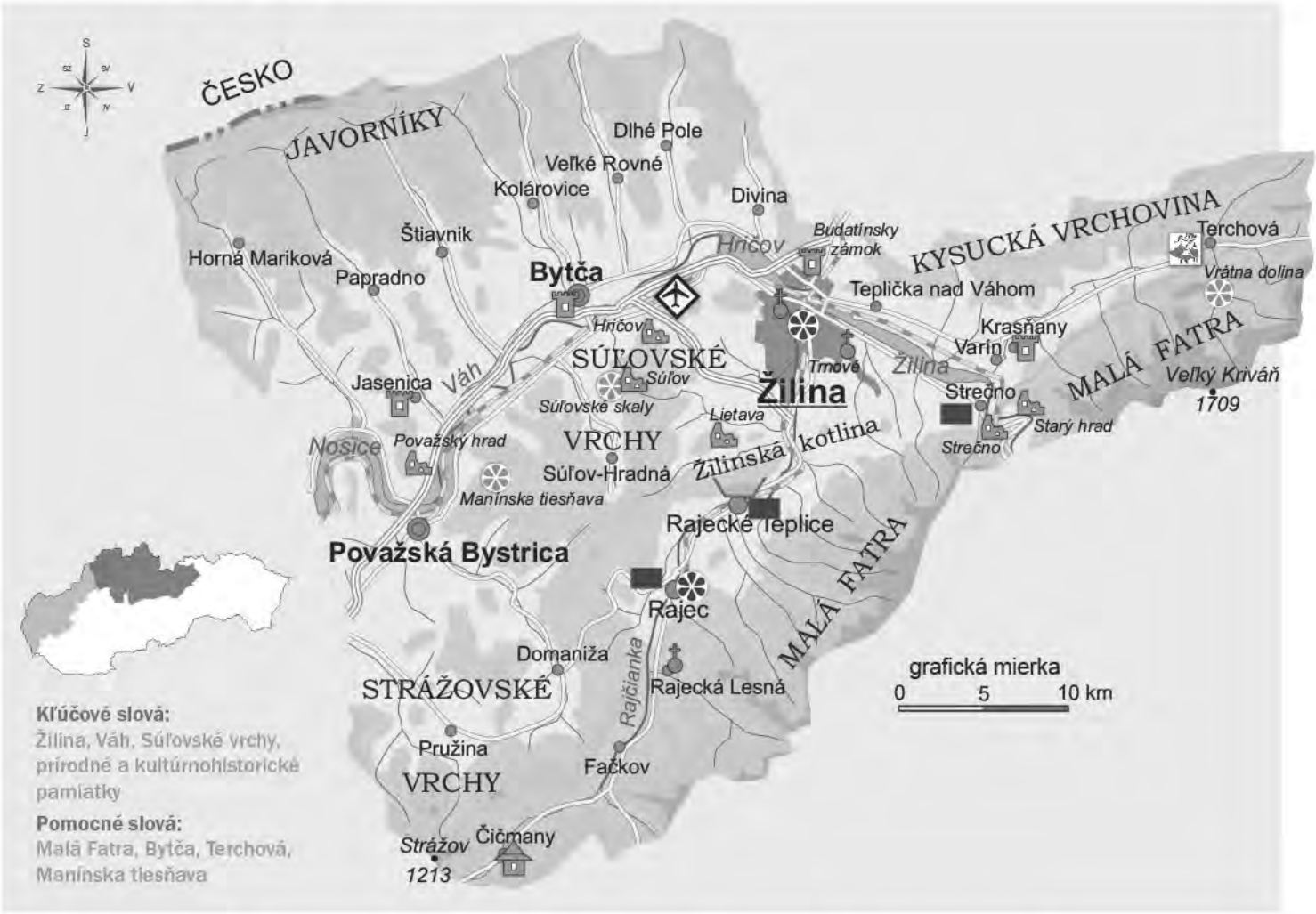

1 Pracuj s mapou Slovenska.

a) Ukáž na mape vašu obec. Vyhľadaj mestá Žilina a Bytča. Urči, na ktorú svetovú stranu od vašej obce sa nachádzajú.

b) Vyber si obec v okolí Žiliny a pomocou grafickej mierky odmeraj vzdialenosť do vašej obce.

Mesto **Žilina** s okolím leží medzi pohoriami **Malá Fatra**, **Javorníky** a **Kysucká vrchovina**. Rieka **Váh** tu vytvorila zaujímavú krajinu. Najväčším mestom oblasti je **Žilina**. Je to priemyselné mesto a významná dopravná križovatka. Ďalšie mestá v tejto oblasti sú **Bytča** a **Považská Bystrica**. **Terchová** je rodiskom Juraja Jánošíka. **Čičmany** sú známe najmä maľovanými chalupami, ktoré predstavujú zachovalú ľudovú architektúru. Pri Žiline je **Budatínsky zámok**. Nachádza sa v ňom drotárske múzeum. Neďaleko Žiliny sa týči zrúcnina hradu **Lietava**. Turisti často vyhľadávajú **Manínsku tiesňavu** v **Súľovských vrchoch**. Neďaleko Žiliny ležia kúpele **Rajecké Teplice**.

2 Priraď k názvom správne fotografie.

A ukážka časti rezervácie ľudovej architektúry v Čičmanoch

C Mariánske námestie v Žiline

B Budatínsky zámok

3 Ukáž na výseku mapy tri vodné diela na rieke Váh v okolí Žiliny. Ukáž ich aj na mape Slovenska.

4 Diskutujte o tom, ktorými dopravnými prostriedkami môžete cestovať z vašej obce do Žiliny a zo Žiliny do obce Čičmany.

5 Vylúšti krížovku. Tajničku dopíš do vety.

Kúpeľné mesto pri Žiline sú Rajecké T E P L I C E .

Lesníkom pomáhajú zvážať drevo z hôr K O N E .

V Hričove pri Žiline je L E T I S K O .

Jednou z priehrad v okolí Žiliny sú N O S I C E .

Obec s maľovanými drevenicami sú Č I Č M A N Y .

Mestská časť Žiliny s hradom je B U D A T Í N .

Vybrané slovo a názov mesta pri Žiline je B Y T Č A .

Váh oddávna využívali P L T N Í C I na prevoz dreva a tovaru.

Kvíz

Ktorá rieka preteká cez Žilinu?

A Hron.
B Dunaj.
C Váh.
D Dunajec.

6 Doplň názvy obcí. Nájdi ich na mape. Podľa značiek na mape urči, čím sú významné.

Žilina

Rajecké Teplice

Bytča

Považská Bystrica

Rajecká Lesná

7 Vyhľadaj na internete, v encyklopédiách alebo v knihách a doplň ďalšie zaujímavé informácie o meste Žilina.

Žilina patrí k najkrajšie zrekonštruovaným mestám Slovenska. Je známa aj pod názvom Perla na Váhu .

Ďalšie zaujímavé informácie podľa individuálnych návrhov žiakov.

Zaujímavosť

Súľovské vrchy sa nachádzajú západne od Žiliny. Sú často vyhľadávané turistami pre svoju krásnu prírodu. Súčasťou Súľovských vrchov sú aj Súľovské skaly.

Váh v okolí Žiliny oddávna splavovali pltníci. Zo slamiek alebo lekárskych paličiek do úst, lepidla a špagátika sa pokús urobiť plť. Vyskúšaj, či pláva na vode.

Už viem... ... ukázať na mape Žilinu s okolím a opísať ju. ... čítať informácie z mapy o Žiline a jej okolí.

Trenčín s okolím

Kľúčové slová:
Váh, Trenčín, Trenčiansky hrad, prírodné a kultúrnohistorické pamiatky, povesť z danej oblasti

Pomocné slová:
Považský Inovec, Strážovské vrchy, Beckov, Trenčianske Teplice

1 Pracuj s mapou Slovenska.

a) Ukáž na mape vašu obec. Vyhľadaj mestá Trenčín a Ilava. Urči, na ktoré svetové strany od vašej obce sa nachádzajú.

b) Vyber si obec v okolí Trenčína a pomocou grafickej mierky odmeraj vzdialenosť do vašej obce.

Mesto **Trenčín** s okolím sa rozprestiera na západe Slovenska medzi pohoriami **Považský Inovec**, **Strážovské vrchy**, **Biele Karpaty** a **Javorníky**. Biele Karpaty tvoria hranicu s **Českom**. Oblasťou preteká rieka **Váh**. Najväčším mestom je **Trenčín**. Nad mestom sa týči mohutný **Trenčiansky hrad**.

Ďalšími mestami oblasti sú **Púchov**, **Ilava**, **Dubnica nad Váhom**, **Nové Mesto nad Váhom**. V Trenčíne a jeho okolí sa nachádza množstvo kultúrnych pamiatok. Medzi často navštevované patria zrúcaniny **hradu Beckov**. Neďaleko Trenčína ležia **Trenčianske Teplice**. Zaraďujú sa medzi najvyhľadávanejšie **kúpele** na Slovensku.

2 Priraď k názvom správne fotografie.

B pohľad na mesto Trenčín a okolie

A zrúcanina hradu Beckov

3 Ukáž na mape Slovenska mesto Trenčín. Povedz meno rieky, ktorá preteká Trenčínom. Ukáž, kde pramení.

4 Nájdi a vyznač názvy siedmich vtákov, ktoré žijú aj v okolí Trenčína. Prepíš ich na riadok.

M	B	O	C	I	A	N	E	C
L	Y	J	M	T	O	A	K	E
O	Y	Š	S	A	N	R	O	B
K	R	P	IA	A	N	V	D	A
O	M	M	R	K	U	A	U	R
S	E	V	IA	S	M	H	D	V

BOCIAN, SOKOL, HAVRAN, DUDOK, VRABEC, MYŠIAK, VRANA

Kvíz

Pomocou mapy Slovenska urči, ktoré kúpeľné mesto sa nachádza približne 15 kilometrov na severovýchod od Trenčína.

A Nimnica.
B Turčianske Teplice.
C Trenčianske Teplice.
D Rajecké Teplice.

5 Vytvor správne názvy obcí a napíš ich k erbom. Ukáž obce na mape. Urči ich vzájomnú polohu.

Tnreínč

Trenčín

Ivala

Ilava

Pchoúv

Púchov

Mstoe véNo and hoVám

Nové Mesto nad Váhom

Povesť o liečivom prameni v Trenčianskych Tepliciach (autorsky spracované)

Raz si bača všimol ovečku, ktorá si máčala chromú nohu v neďalekom prameni. Zdalo sa mu to zvláštne. No keď o pár dní zistil, že je ovečka zdravá a skáče ako jej sestričky, začal nad tým rozhutovať.

Netrvalo dlho a aj sám si ľahol do horúcej vody, čo prýštila z liečivého prameňa. Bača si takto voľkal počas pasenia oviec i v nasledujúcich dňoch. Často sa pozabudol v teplej vode a domov prichádzal neskoro. Jeho žene však nedala spávať myšlienka, kde sa jej muž túla.

Keď bačova žena zistila, kam chodieva jej muž, nečakala ani chvíľu. Hneď chcela i ona skúsiť. Tak sa spolu vo vode vyhrievali, až im kosti nadobro omladli a prestali ich bolieť.

Čoskoro sa začali po dedine šíriť čudné chýry. Doniesli sa i do vedľajšieho chotára. Keď to ľudia začuli, chceli sami ten zázrak vyskúšať. A tak sa od tých čias ľudia z ďalekého okolia chodia liečiť k prameňu, ktorý dodnes vyviera v Trenčianskych Tepliciach.

Vytvor plagát na letnú akciu na Trenčianskom hrade alebo zrúcanine hradu Beckov. Nezabudni na rytierske súboje, dobové tance a hľadanie pokladu.

Myjava s okolím

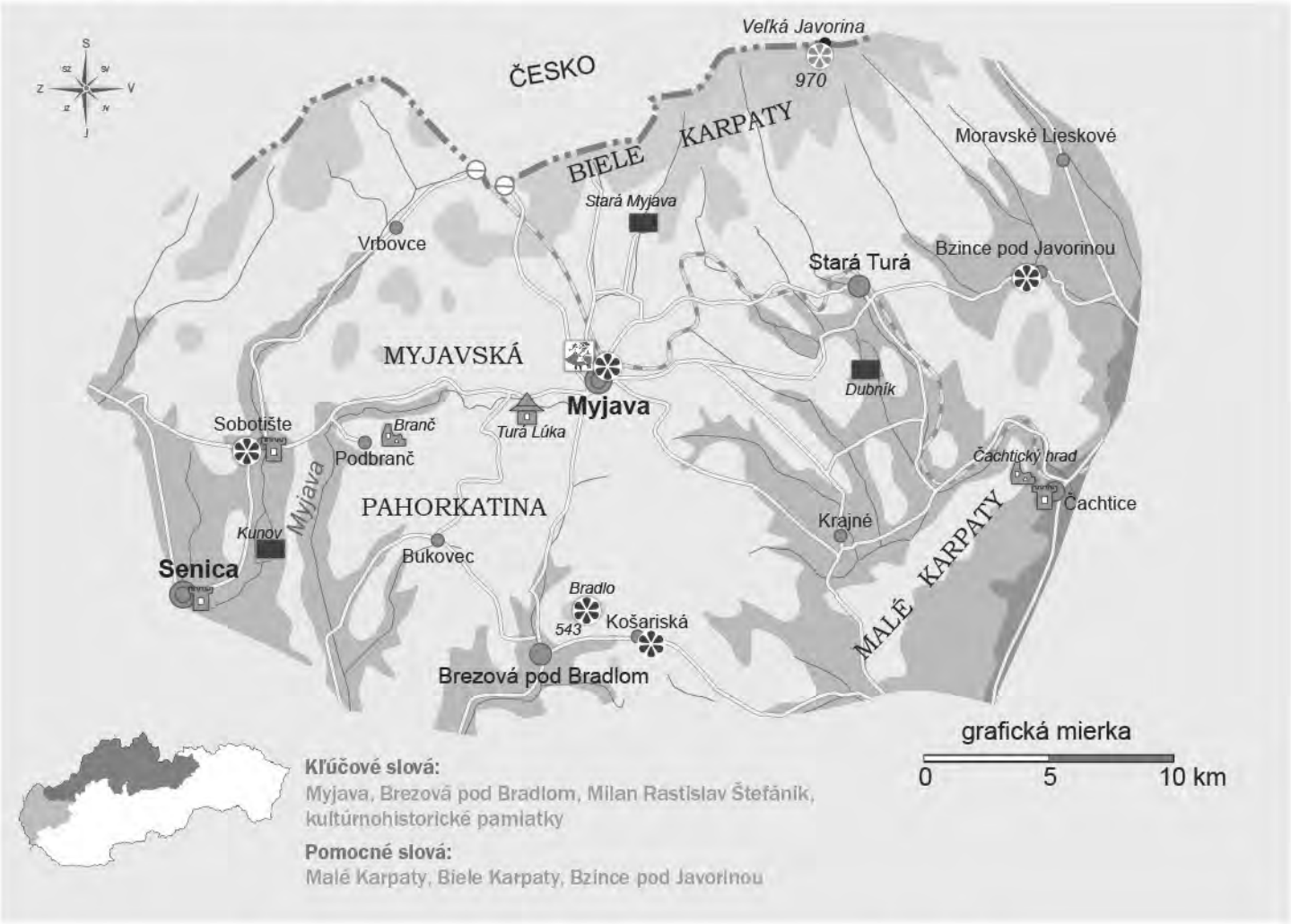

Kľúčové slová:
Myjava, Brezová pod Bradlom, Milan Rastislav Štefánik, kultúrnohistorické pamiatky

Pomocné slová:
Malé Karpaty, Biele Karpaty, Bzince pod Javorinou

1 Pracuj s mapou Slovenska.

a) Ukáž na mape vašu obec. Vyhľadaj mestá Myjava a Brezová pod Bradlom. Urči, na ktorú svetovú stranu od vašej obce sa nachádzajú.

b) Vyber si obec v okolí Myjavy a pomocou grafickej mierky odmeraj vzdialenosť do vašej obce.

Mesto **Myjava** s okolím sa rozprestiera na **Myjavskej pahorkatine** severovýchodne od Záhorskej nížiny. Oblasť je obklopená **Malými Karpatmi** a **Bielymi Karpatmi**. Tieto pohoria tvoria hranicu s Českom. Oblasťou preteká **rieka Myjava**. Významnými mestami sú **Myjava**, **Stará Turá** a **Brezová pod Bradlom**. Myjava je dôležitou dopravnou križovatkou. Nad obcou Brezová pod Bradlom sa na vrchu Bradlo nachádza **pomník Milana Rastislava Štefánika**. Obec **Bzince pod Javorinou** je rodiskom významnej slovenskej spisovateľky **Ľudmily Podjavorinskej**.

2 Priraď k názvom správne fotografie.

C krajina v okolí mesta Myjava
A Mohyla M. R. Štefánika na Bradle
B vysielač Veľká Javorina na hraniciach s Českom

3 Ukáž na mape Slovenska Myjavu a jej okolie. Pomenuj nížinu, ktorá sa rozprestiera smerom na juhozápad od Myjavy.

4 Porovnaj povrch krajiny okolia Myjavy s povrchom krajiny v okolí vašej obce.

5 Čítaj iba slabiky rovnakej farby. Slová napíš na linajky. Povedz, čo o nich vieš.

Kvíz

Ako sa volá rodná obec spisovateľky Ľudmily Podjavorinskej?

A Myjava.
B Brezová pod Bradlom.
C Bzince pod Javorinou.
D Stará Turá.

MAMYLÉBREFOLZOJAVÁKARPODVABRADPAKLÓRTYLOM

MALÉ KARPATY

BREZOVÁ POD BRADLOM

MYJAVA

FOLKLÓR

6 Doplň názvy obcí. Nájdi ich na mape. Urči, ktorá z obcí má najmenej obyvateľov.

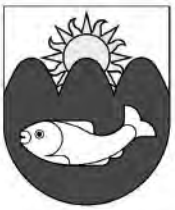

M y j a v a

K o š a r i s k á

St a r á T u r á

Pozvanie na výlet

Spoj informácie v rámčekoch so správnymi ilustráciami na kreslenej mape.

Na kopci Branč stojí zrúcanina hradu *Branč*. Bol postavený v časoch tureckých nájazdov.

V obci Sobotište je *kaštieľ*, v ktorom je unikátne Družstevné múzeum Samuela Jurkoviča.

Nad mestom Brezová pod Bradlom je vrch **Bradlo**. Je na ňom postavená *mohyla* na pamiatku M. R. Štefánika.

Zrúcanina *Čachtického hradu* je spojená s menom čachtickej panej grófky Alžbety Báthoryovej. Existuje o nej veľa legiend.

Trnava s okolím

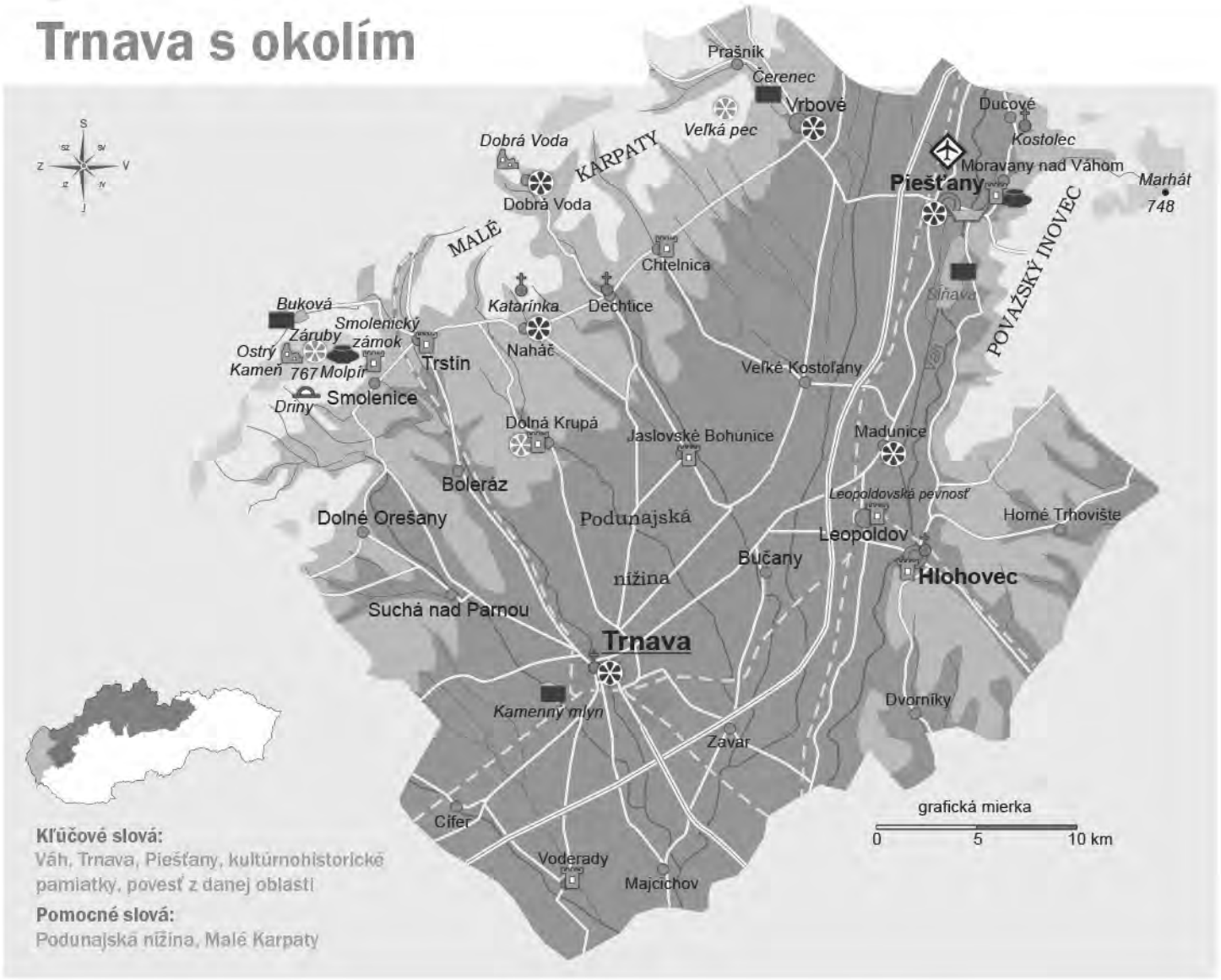

Kľúčové slová:
Váh, Trnava, Piešťany, kultúrnohistorické pamiatky, povesť z danej oblasti

Pomocné slová:
Podunajská nížina, Malé Karpaty

1 Pracuj s mapou Slovenska.

a) Ukáž na mape vašu obec. Vyhľadaj mestá Trnava a Piešťany. Urči, na ktorú svetovú stranu od vašej obce sa nachádzajú.

b) Vyber si obec v okolí Trnavy a pomocou grafickej mierky odmeraj vzdialenosť do vašej obce.

Mesto **Trnava** s okolím leží na severozápade **Podunajskej nížiny**. Zo západu sa rozprestiera pohorie **Malé Karpaty**. Na východnej strane pri Piešťanoch leží **Považský Inovec**. Územím preteká rieka **Váh**.

Trnava leží na úrodnej rovine. Je to staré mesto s množstvom historických pamiatok. Severne od Trnavy leží obec **Jaslovské Bohunice**. Nachádza sa v nej jedna z dvoch slovenských atómových elektrární. Ďalšími významnými mestami okolia Trnavy sú **Hlohovec** a kúpeľné mesto **Piešťany**.

2 Priraď k názvom správne fotografie.

B Trojičné námestie v Trnave
C Kolonádový most v Piešťanoch
A šikmá veža vo Vrbovom

3 Prečítaj tvrdenia. Rozhodni o ich pravdivosti. Pomôž si mapou a textom na strane 54.

Mesto Hlohovec leží na juh od Piešťan.	áno	nie
Mesto Trnava leží juhozápadne od Hlohovca.	áno	nie
Neďaleko Trnavy leží Demänovská jaskyňa.	áno	nie
Mesto Trnava leží v hornatom kraji.	áno	nie
V Jaslovských Bohuniciach je atómová elektráreň.	áno	nie

Kvíz

Označ kúpeľné mesto, ktoré sa nachádza v okolí Trnavy.

A Smrdáky.
B Piešťany.
C Trenčianske Teplice.
D Rajecké Teplice.

4 Čítaj slová v smere šípky. Napíš ich na linajky. Urči, ktorý názov čo znamená.

T	R	K	Á	K	Ý	S	K
	N	S	N	S	I	V	É
	A	J	Í	Ž	N	O	B
	V	A	Ž	A	O	L	O
	A	N	I	V	V	S	H	E
	P	U	N	O	E	A	U	C
	O	D	A	P	C	J	N	I

TRNAVA,

PODUNAJSKÁ NÍŽINA,

POVAŽSKÝ INOVEC,

JASLOVSKÉ BOHUNICE

5 Vytvor správne názvy miest a napíš ich k erbom. Mestá nájdi na mape. Odmeraj vzdialenosť medzi nimi.

vanaTr

Trnava

nyťaPieš

Piešťany

vecHloho

Hlohovec

Povesť o múdrom víne (autorsky spracované)

Na úpätí Malých Karpát pri obci Orešany žil starý vinár Jozef. Podujal sa na neľahkú úlohu. Kráľovi Matejovi sa totiž zachcelo múdreho vína. Takého, ktoré podnecuje v srdci šťastie, radosť a v hlave rozum.

Jozef sa staral o mladý vinič nielen rukami, ale aj hlavou. Rozprával sa s ním ako s malým dieťaťom. Rozprával mu biblické a iné poučné príbehy.

Dal vyrobiť honosný sud a uskladnil v ňom víno. I naďalej sa s ním rozprával, dokonca mu aj spieval. Keď kráľ z vína ochutnal, bol nadšený. Do poslednej kvapky ho od Jozefa kúpil.

Lenže keď kráľovo vojsko v prístave nakladalo sud, ten sa vyšmykol. Všetko víno sa vylialo do Dunaja. Odvtedy sa hovorí, že ryby v Dunaji sú akési múdre, keď sa len tak nedajú chytiť.

Už viem... ... ukázať na mape Trnavu s okolím a opísať ju. ... čítať informácie z mapy o Trnave a jej okolí.

Záhorie

Kľúčové slová:
Záhorie, Záhorská nížina, prírodné a kultúrnohistorické pamiatky, povesť z danej oblasti

Pomocné slová:
Malé Karpaty, Biele Karpaty, Malacky, Šaštín-Stráže, Skalica

1 Pracuj s mapou Slovenska.

a) Ukáž na mape vašu obec. Vyhľadaj mestá Skalica a Malacky. Urči, na ktorú svetovú stranu od vašej obce sa nachádzajú.

b) Vyber si obec v okolí Malaciek a pomocou grafickej mierky odmeraj vzdialenosť do vašej obce.

Región **Záhorie** leží na **Záhorskej nížine** medzi pohoriami **Biele Karpaty**, **Malé Karpaty** a riekou **Morava**. Rieka Morava tvorí na západe prirodzenú hranicu medzi **Slovenskom** a **Českom.** Na juhozápade tvorí Morava hranicu medzi Slovenskom a **Rakúskom**. Záhorie je najzápadnejšia časť Slovenska. Veľké územia Záhoria tvoria borovicové lesy, nazývané **bory**. Sú domovom vzácnych živočíchov. Významné mestá sú **Senica**, **Malacky**, **Skalica** a **Holíč**. Veľmi známe a často navštevované miesta sú **Šaštín-Stráže** a **Marianka**. Na Záhorí sa nachádzajú kúpele **Smrdáky**. Najzápadnejšou obcou Slovenska je **Záhorská Ves**.

2 Priraď k názvom správne fotografie.

A bory na Záhorskej nížine

C bazilika v meste Šaštín-Stráže

B námestie v Skalici

3 Ukáž na mape Slovenska región Záhorie. Prečítaj názov nížiny, na ktorej sa rozprestiera.

4 Prečítaj slová a povedz, čo označujú. Doplň ich do správnych riadkov. Tajničku dopíš do vety.

GBELY
KARPATY
MALACKY
MORAVA
SENICA
SKALICA
SMRDÁKY
ŠAŠTÍN

	K	A	R	P	A	T	Y
				M	O	R	A	V	A
			S	M	R	D	Á	K	Y
				G	B	E	L	Y	
			S	K	A	L	I	C	A
				S	E	N	I	C	A
		Š	A	Š	T	Í	N		
	M	A	L	A	C	K	Y		

Kvíz

Ako sa volá najzápadnejšia obec Slovenska?

A Senica.
B Šaštín-Stráže.
C Záhorská Ves.
D Skalica.

Tradičným záhoráckym koláčom je Skalický

T	R	D	E	L	N	Í	K

.

5 Vytvor správne názvy miest a napíš ich pod erby. Mestá ukáž na výseku mapy. Urči ich vzájomnú polohu.

caSeni
Senica

liSkaca
Skalica

čílHo
Holíč

Strátín-Šašže
Šaštín-Stráže

6 Vyhľadaj na internete, v encyklopédiách alebo v knihách a doplň ďalšie zaujímavé informácie o borovicových lesoch na Záhorí. Diskutujte o nich.

Pôda na Záhorí obsahuje veľa piesku. Hovorí sa, že ak by **Mária** Terézia nedala vysadiť na Záhorskej **nížine** borovicové lesy, malo by Slovensko malú púšť. Sú to jediné borovicové lesy na Slovensku, ktoré rastú na rovine.

Ďalšie zaujímavé informácie podľa individuálnych návrhov žiakov.

7 Podľa znakov na mape ukáž oblasť na Záhorí, kde sa ťaží ropa. Povedz, prečo je ropa dôležitá. Z ropy sa vyrábajú aj plasty. Diskutujte o tom, ako treba s plastami zaobchádzať, aby neškodili životnému prostrediu.

Zaujímavosť

Baťov kanál je vodný kanál medzi Skalicou na Slovensku a Otrokovicami v Česku. Jeho dĺžka je 60 km. V súčasnosti je to turistická atrakcia.

Už viem... ... ukázať na mape Záhorie a opísať ho. ... čítať informácie z mapy o regióne Záhorie.

Malé Karpaty

Kľúčové slová:
Malé Karpaty, prírodné a kultúrnohistorické pamiatky

Pomocné slová:
Záhorie, jaskyňa Driny, Smolenický zámok, Červený Kameň, Pezinok, Modra

O niektorých miestach a obciach v okolí Malých Karpát sme si už rozprávali.

2 Priraď k názvom správne fotografie.

A Smolenický zámok
B hrad Červený Kameň
C vinohrady v okolí mesta Pezinok

1 Pracuj s mapou Slovenska.

a) Ukáž na mape vašu obec. Vyhľadaj pohorie Malé Karpaty. Urči, na ktorú svetovú stranu od vašej obce sa nachádza.

b) Vyber si obec v Malých Karpatoch a pomocou grafickej mierky odmeraj vzdialenosť do vašej obce.

Pohorie **Malé Karpaty** leží na západnom Slovensku. Tiahne sa od **Nového Mesta nad Váhom** po **Bratislavu**. Oddeľuje Záhorskú nížinu a Podunajskú nížinu. Najvyšším vrchom pohoria sú **Záruby**. Na južných svahoch Malých Karpát sú rozsiahle **vinice**, na ktorých sa pestuje hrozno. Medzi významné mestá Malých Karpát patria **Pezinok**, **Modra**, **Svätý Jur**. Modra je známa výrobou tradičnej **keramiky**. V pohorí Malé Karpaty sa nachádza množstvo prírodných a historických pamiatok.

3 Ukáž na mape Slovenska pohorie Malé Karpaty. Porovnaj odtiene hnedej farby Malých Karpát a Tatier. Vysvetli, prečo sú rozdielne.

4 Spoj čiarou písmená tak, aby vznikol názov mesta, ktorému patrí erb na obrázku. Porovnaj povrch krajiny okolia mesta s povrchom krajiny v okolí vašej obce.

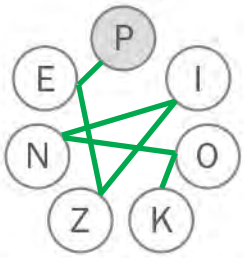

PEZINOK

5 Vytvor správne názvy obcí a napíš ich k erbom. Obce ukáž na mape. Podľa znakov na mape urči, čím sú významné.

ecinelomS

Smolenice

ardoM

Modra

ruJ ýtävS

Svätý Jur

6 Navrhni pre svoju rodinu jednodňový výlet na bicykloch. Začiatok bude v Pezinku. Naplánuj trasu a zastávky. Ukáž na výseku mapy miesta, ktoré chceš na výlete so svojou rodinou navštíviť. Urči, koľko kilometrov chcete na bicykloch prejsť.

7 Vyhľadaj na internete, v encyklopédiách alebo v knihách a doplň ďalšie zaujímavé informácie o modranskej keramike. Povedz, prečo ľudia zdobia predmety.

Keramika sú nádoby vyrobené z hrnčiarskej **hliny** a vypálené v hrnčiarskej **peci**. Modranská keramika je známa charakteristickou výzdobou.

Ďalšie zaujímavé informácie podľa individuálnych návrhov žiakov.

Kvíz

Čím je známe mesto Modra?

A Tradičným sochárstvom.
B Tradičnou keramikou.
C Tradičným drotárstvom.
D Tradičným pekárstvom.

Zaujímavosť z regiónu

Jaskyňa Driny je jediná jaskyňa na západnom Slovensku sprístupnená verejnosti. Má nádhernú kvapľovú výzdobu.

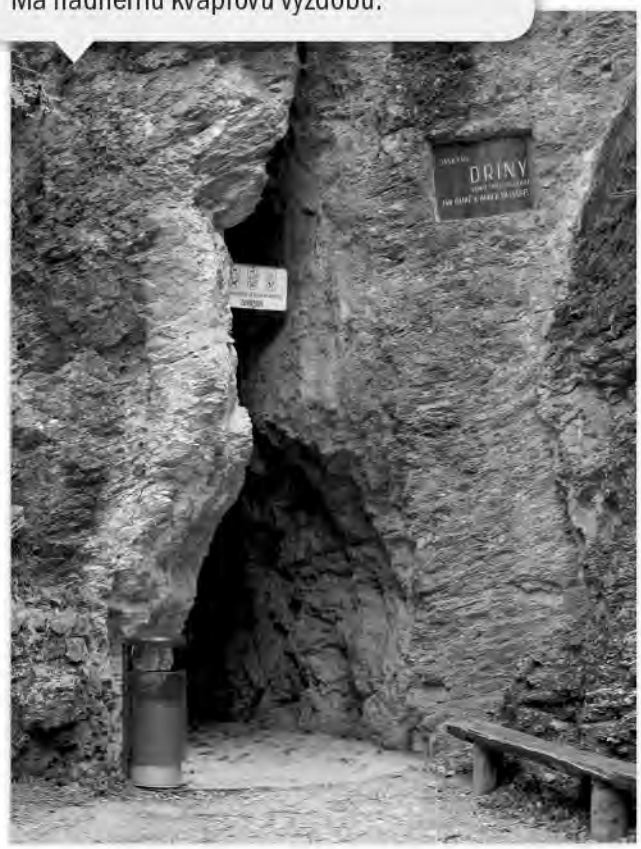

Bratislava

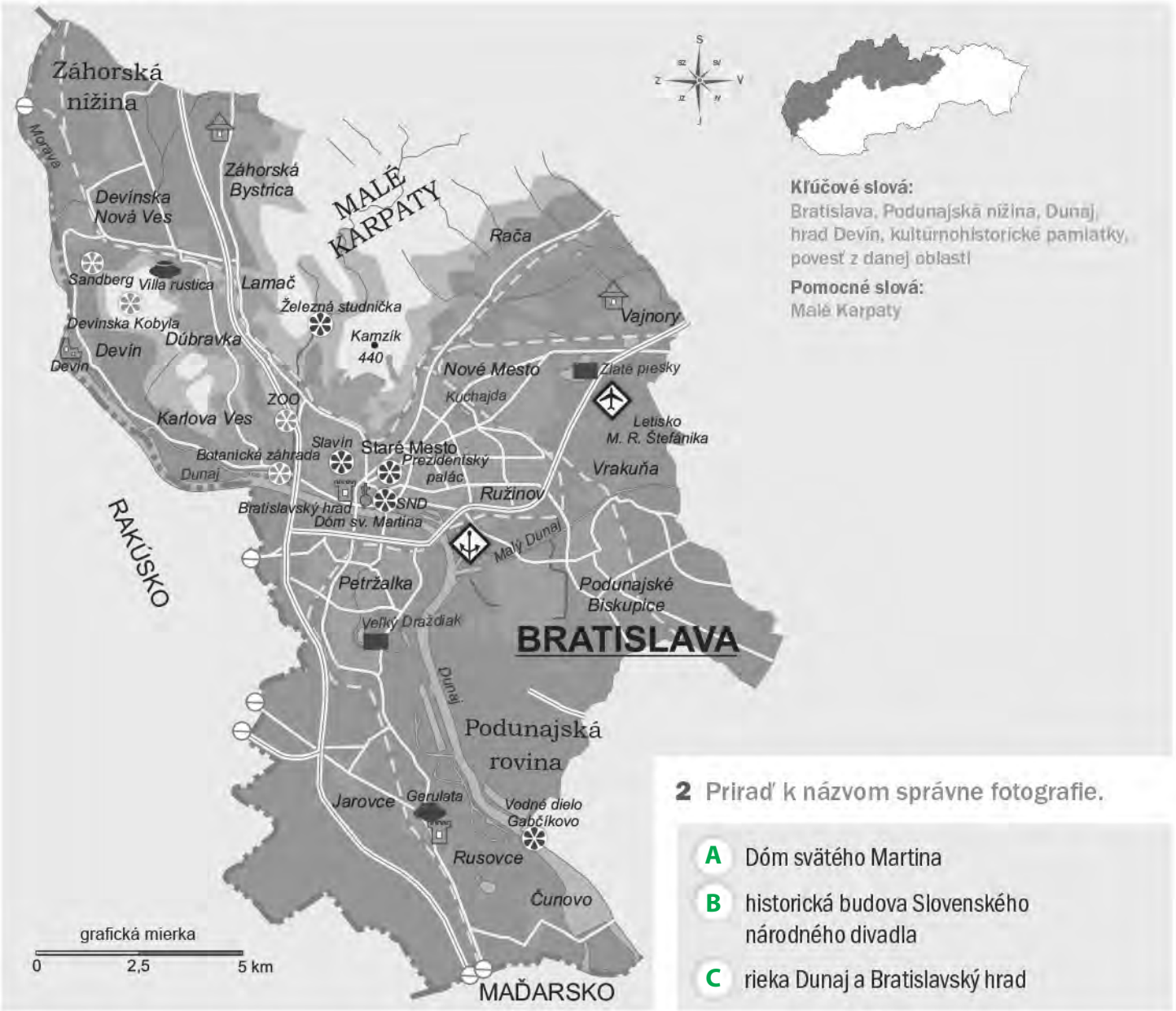

Kľúčové slová:
Bratislava, Podunajská nížina, Dunaj, hrad Devín, kultúrnohistorické pamiatky, povesť z danej oblasti

Pomocné slová:
Malé Karpaty

1 Pracuj s mapou Slovenska.

a) Ukáž na mape vašu obec. Vyhľadaj mesto Bratislava. Urči, na ktorú svetovú stranu od vašej obce sa nachádza.

b) Pomocou grafickej mierky odmeraj vzdialenosť z Bratislavy do vašej obce.

Mesto **Bratislava** leží na južnom úpätí pohoria **Malé Karpaty** a na **Podunajskej nížine**. Mesto sa rozprestiera až po hranice s **Rakúskom** a **Maďarskom**. Cez Bratislavu tečie naša najväčšia rieka **Dunaj**. Bratislava je sídlom prezidenta a hlavným mestom Slovenskej republiky. V meste sa nachádza množstvo historických pamiatok. Medzi najvýznamnejšie patria **Bratislavský hrad**, **Dóm svätého Martina** a **Devínsky hrad**. Bratislava je významným centrom kultúry. Sídli tu mnoho škôl, univerzít, knižníc, múzeí, galérií a divadiel. Hlavné mesto ponúka množstvo pracovných príležitostí.

2 Priraď k názvom správne fotografie.

- **A** Dóm svätého Martina
- **B** historická budova Slovenského národného divadla
- **C** rieka Dunaj a Bratislavský hrad

3 Vyhľadaj na internete plán súčasnej Bratislavy. Ukáž na ňom významné historické i súčasné pamiatky mesta.

4 Vylúšti názvy pamiatok, ktoré sa nachádzajú v Bratislave. Napíš ich do okienok.

A	SLA	NA	PRE	TIS	VO
B	DE	VÍN	BRA	LAV	BRÁ
C	PA	ZI	MA	CHAL	SKÝ
D	NY	LÁC	DENT	SKÁ	PRI
E	NÁL	O	CIÁL	MI	HRAD

A SLA B VÍN

B DE B VÍN

B BRA A TIS B LAV C SKÝ E HRAD

E MI C CHAL D SKÁ B BRÁ A NA

D PRI C MA E CIÁL D NY C PA D LÁC

A PRE C ZI D DENT C SKÝ C PA D LÁC

Kvíz

Bratislava leží na južnej časti pohoria:

A Vysoké Tatry.
B Považský Inovec.
C Malé Karpaty.
D Nízke Tatry.

5 Zisti a prečiarkni názov, ktorý nepatrí Bratislave.

PREŠPOROK ~~BUDAPEŠŤ~~

POZSONY PRESSBURG

6 Vyfarbi erb Bratislavy. Povedz, čo je na ňom znázornené.

V Bratislave sa vždy koná veľa zaujímavých podujatí. Jedno podujatie vymysli pre domácich i zahraničných kamarátov. Napíš pozvánku s programom podujatia.

Povesť o rytierovi Rolandovi (autorsky spracované)

V jedno teplé leto navštívil Bratislavu slávny bretónsky rytier Roland. Vyzbrojený bol povestným mečom Durandalom a rohom Olifante.

Podvečer čo podvečer vyhrával Roland pôvabnú melódiu, ktorá razom mesto utíšila. Všetci sa do tej krásy započúvali.

Keď rytier z mesta odišiel, všetkým chýbala pôvabná melódia. Zamýšľali sa múdre hlavy. Vymýšľali, ako utíšiť detský plač pred spaním. Až vymysleli.

Ak sa pozorne započúvate do zvuku fontány so sochou rytiera Rolanda, ľahko pochopíte.

Už viem... ... ukázať na mape Bratislavu a opísať jej polohu. ... čítať informácie z mapy o Bratislave.

Opakovanie *Od Tatier k Dunaju*

1 Ukáž na mape cestu od Tatier k Dunaju. Urči, na ktoré svetové strany postupne smeruje.

2 Prečítaj vetu. Ak je pravdivá, vyfarbi písmeno v rámčeku pri vete. Z vyfarbených písmen zlož slovo a napíš ho do vety. Pomôž si mapou.

Najvyšším štítom v Tatrách je Lomnický štít.	K
Tatry sú naše najvyššie pohorie.	B
Mesto Poprad leží na brehu Liptovskej Mary.	T
NAPANT je celkovou rozlohou* najväčší národný park Slovenska.	R
Liptov leží na území medzi Nízkymi Tatrami a Tatrami.	A
Mesto Žilina je vstupnou bránou do Tatier.	U
Záhorská nížina sa rozprestiera na juh od Bratislavy.	M
Turiec leží medzi Malou a Veľkou Fatrou.	T
Orava sa rozprestiera pri hraniciach s Rakúskom.	V
Rieka Váh má dva pramene.	I
Najväčšou vodnou nádržou na Váhu je Liptovská Mara.	S
Piešťany sú známe svojím lyžiarskym areálom.	J
Vlkolínec je zapísaný do zoznamu UNESCO.	L
Malé Karpaty oddeľujú Záhorskú nížinu a Liptovskú kotlinu.	T
V Demänovskej ľadovej jaskyni je ľad počas celého roka.	A
Vo Vysokých Tatrách zabezpečujú dopravu aj „tatranské zubačky“.	V
Trenčiansky hrad je na kopci nad riekou Dunaj.	S
Najzápadnejšia obec Slovenska je Záhorská Ves.	A

* vlastné územie + ochranné pásmo

V najjužnejšej časti Malých Karpát leží mesto

B R A T I S L A V A .

3 Diskutujte o tom, čím môže Slovensko najviac zaujať turistov z cudzích krajín.

4 Spomeň si a povedz, na ktorých riekach na ceste od Tatier k Dunaju sa môžeš odviezť plťou. Ukáž ich na mape. Prejdi prstom ich trasu.

5 Prezri si fotografie. Dopíš k nim správne názvy. Vyhľadaj ich na mape Slovenska.

Bratislavský hrad

Oravský hrad a rieka Orava

Observatórium na Lomnickom štíte

Čičmany

Štrbské pleso

Mohyla M. R. Štefánika na Bradle

6 Vytvor správne názvy miest. Mestá ukáž na mape Slovenska.
Najdlhší názov vyfarbi zelenou. Jeden z dvoch najkratších názvov vyfarbi modrou.

va na Tr	na Ži li	žom be Ru rok	li ca Ska	ca Čad	Byt ča	čín Tren	la va tis Bra	va My ja	nok Pe zi

7 Turisti sa vybrali na výlet. Môžu stúpiť iba na polia, v ktorých sú názvy pohorí.
Zisti, do ktorého mesta sa vybrali. Názov mesta doplň do vety.

Veľká Fatra	Terchová	Martin	Štrbské Pleso	Oravská priehrada	**Bratislava**
Váh	Malá Fatra	Biely Váh	Námestovo	Liptovská Mara	**Dolný Kubín**
Kysuce	Strečno	Malé Karpaty	Nízke Tatry	Tatry	**Poprad**
Liptov	Vrútky	Čierny Váh	Bytča	Lomnický štít	**Trenčín**

Turisti cestujú do **Popradu**. Mesto sa nachádza pri pohorí **Tatry**.

8 Vypíš z úlohy **7** názvy riek a vodných nádrží. Ukáž ich na mape Slovenska.

rieky: **Váh, Biely Váh, Čierny Váh**

vodné nádrže: **Oravská priehrada, Liptovská Mara**

Vyskúšaj sa!

Napíš znenie odpovede alebo vyznač správnu odpoveď. Pri riešení úloh pracuj s mapou.

1 Napíš názvy troch pohorí na ceste od Tatier k Dunaju.

Riešenie úlohy je individuálne.

2 Napíš názvy troch kotlín na ceste od Tatier k Dunaju.

Riešenie úlohy je individuálne.

3 Urči, ktoré mesto v Tatrách tvorí 15 tatranských osád.

☐ Poprad ☒ Vysoké Tatry

4 Napíš názov pamiatkovej rezervácie ľudovej architektúry na Liptove, ktorá je zapísaná v zozname UNESCO.

Vlkolínec

5 Napíš názvy dvoch kultúrnohistorických pamiatok na ceste od Tatier k Dunaju.

Riešenie úlohy je individuálne.

6 Označ názov najvyššieho pohoria Slovenska.

☐ Veľká Fatra ☐ Malá Fatra ☒ Tatry ☐ Malé Karpaty

7 Napíš názvy troch prírodných zaujímavostí Slovenska na ceste od Tatier k Dunaju.

Riešenie úlohy je individuálne.

8 Urči, ktorý názov označuje hlavné mesto Slovenska.

☐ Trnava ☐ Žilina ☒ Bratislava ☐ Poprad

9 Napíš názov rieky, ktorá preteká Trenčínom.

Váh

10 Napíš názvy dvoch povestí z cesty od Tatier k Dunaju. Napíš, ku ktorým miestam sa viažu.

Riešenie úlohy je individuálne.

11 Napíš názvy troch veľkých miest na ceste od Tatier k Dunaju.

Riešenie úlohy je individuálne.

12 Na ceste od Tatier k Dunaju ma najviac zaujali tieto oblasti Slovenska:

Riešenie úlohy je individuálne.

Register použitých zemepisných názvov (neobsahuje všetky názvy uvedené v mapách)

Obce, časti obcí

Banská Bystrica 3, 7
Banská Štiavnica 8
Beckov 50
Bratislava 3, 7, 10, 31, 58, 60, 61, 62, 63, 64
Brezová pod Bradlom 31, 52, 53,
Bytča 48, 49, 63
Bzince pod Javorinou 52, 53
Čadca 46, 47, 63
Červený Kameň 58
Čičmany 48, 49
Dolný Kubín 31, 44, 45, 63
Dubnica nad Váhom 50
Gánovce 34, 35
Gbely 57
Hlohovec 54, 55
Holíč 56, 57
Horný Vadičov 47
Ilava 50, 51
Jaslovské Bohunice 54, 55
Kežmarok 34, 35
Kláštor pod Znievom 40, 41
Košariská 53
Košice 3, 7, 10
Kraľovany 43
Kysucké Nové Mesto 31, 46
Levoča 7
Liptovský Hrádok 38
Liptovský Mikuláš 31, 38, 39
Lučivná 35
Malacky 31, 56, 57
Marianka 56
Martin 40, 41, 43, 63
Modra 58, 59
Myjava 52, 53, 63
Námestovo 44, 45, 63
Necpaly 43
Nimnica 51
Nitra 3
Nižná Boca 37
Nosice 49
Nové Mesto nad Váhom 50, 51, 58
Oravská Lesná 45
Oravský Podzámok 15, 44, 45
Pezinok 31, 58, 59, 63
Piešťany 54, 55, 62
Poprad 7, 31, 34, 35, 62, 63, 64
Považská Bystrica 48, 49
Prešov 3, 7
Púchov 50, 51
Rajecká Lesná 42, 49
Rajecké Teplice 48, 49, 55
Ružomberok 38, 39, 43, 63
Senec 7
Senica 56, 57
Skalica 56, 57, 63
Smolenice 58, 59
Smrdáky 55, 56, 57
Sobotište 53
Spišská Belá 34, 35
Spišská Sobota 34, 35
Stará Bystrica 46, 47
Stará Turá 52, 53
Strážky 35
Strečno 42, 63
Svätý Jur 58, 59
Svätý Kríž 38
Šaštín-Stráže 56, 57
Štrba 33
Štrbské Pleso 31, 32, 35, 63
Terchová 31, 48, 63
Trenčianske Teplice 50, 51, 55
Trenčín 3, 7, 31, 50, 51, 63, 64
Trnava 3, 7, 31, 54, 55, 63, 64
Turčianska Štiavnička 41
Turčianske Teplice 40, 41, 43, 51
Turzovka 46, 47
Tvrdošín 15, 44, 45
Varín 42
Veľká Lomnica 35
Vlkolínec 38, 39, 62
Vrbov 35
Vrbové 3, 54
Vrútky 40, 41, 63
Vychylovka 46, 47
Vysoké Tatry 33, 64
Vyšná Boca 54
Záhorská Ves 56, 57, 62
Zuberec 44, 45
Ždiar 33
Žilina 3, 10, 31, 48, 49, 62, 63, 64

Regióny

Kysuce 46, 47, 63
Liptov 38, 39, 62, 63
Orava 44, 45, 47, 62
Turiec 40, 41, 62
Záhorie 56, 57, 58

Pohoria a pahorkatiny

Belianske Tatry 32, 33
Biele Karpaty 50, 52, 56
Javorníky 48, 50
Karpaty 56, 57
Kremnické vrchy 40
Kysucká vrchovina 48
Levočské vrchy 34
Malá Fatra 10, 40, 42, 43, 48, 62, 63, 64
Malé Karpaty 10, 11, 52, 53, 54, 56, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64
Myjavská pahorkatina 52
Nízke Tatry 4, 5, 10, 13, 33, 34, 36, 37, 38, 61, 62, 63
Považský Inovec 50, 54, 55
Spišská Magura 34
Strážovské vrchy 50
Súľovské vrchy 48, 49
Tatry 8, 9, 13, 15, 31, 32, 33, 34, 36, 38, 59, 62, 63, 64
Veľká Fatra 11, 38, 40, 42, 43, 62, 63, 64
Východné Tatry 32, 33
Vysoké Tatry 11, 32, 61, 62
Západné Tatry 32, 33
Žiar 40

Nížiny

Podunajská nížina 9, 10, 11, 54, 55, 58, 60
Východoslovenská nížina 10
Záhorská nížina 56, 58, 62

Vrchy

Bradlo 52
Bystrá 33
Ďumbier 36, 37
Gerlachovský štít 32, 33
Chleb 42
Chopok 36, 37
Kráľova hoľa 36, 37
Kriváň 32, 33
Lomnický štít 32, 62, 63
Orlová 37
Ostredok 42
Rysy 33
Veľký bok 37
Veľký Kriváň 42
Záruby 58

Kotliny, tiesňavy a doliny

Gaderská dolina 41
Juhoslovenská kotlina 11
Košická kotlina 11
Liptovská kotlina 62
Manínska tiesňava 11, 48
Podtatranská kotlina 34
Turčianska kotlina 40, 41
Vrátna dolina 42
Zádielska tiesňava 11

Rieky a vodné plochy

Biely Váh 32, 38, 39, 63
Brankovský vodopád 36
Čierny Váh 36, 37, 38, 39
Dunaj 8, 9, 31, 39, 49, 60, 62, 64
Dunajec 49
Hron 36, 39, 49
Kysuca 46, 47
Liptovská Mara 8, 38, 39, 62, 63
Malý Dunaj 9
Morava 56, 57
Morské oko 8
Myjava 52
Orava 44, 45
Oravská priehrada 44, 45, 63
Poprad 34, 35
Popradské pleso 32
Slatina 11
Štrbské pleso 31, 32
Šútovský vodopád 43
Turiec 40
Váh 8, 9, 11, 32, 36, 38, 39, 48, 49, 50, 54, 62, 63
Veľké Hincovo pleso 32

Jaskyne

Belianska jaskyňa 32
Demänovská jaskyňa 55
Demänovská jaskyňa slobody 36
Demänovská ľadová jaskyňa 62
Demänovské jaskyne 36
Harmanecká jaskyňa 42, 43
Jaskyňa Driny 5, 58, 59

OBSAH

2 SLOVENSKO NA MAPE
2 Mapa Slovenska
4 Znaky na mape
6 Grafická mierka mapy
8 Vodstvo na mape Slovenska
10 Povrch Slovenska
12 Príroda Slovenska
14 Opakovanie Slovensko na mape

15 SLOVENSKO V MINULOSTI A DNES
16 Život v dávnej minulosti
18 Veľkomoravská ríša
20 Tatári a Turci na území dnešného Slovenska
22 Panovanie Márie Terézie
24 Ľudovít Štúr a spisovný jazyk
26 Slovensko v 20. storočí
28 Slovensko dnes
30 Opakovanie Slovensko v minulosti a dnes

31 OD TATIER K DUNAJU
32 Tatry
34 Poprad s okolím
36 Nízke Tatry
38 Liptov
40 Turiec
42 Malá Fatra a Veľká Fatra
44 Orava
46 Kysuce
48 Žilina s okolím
50 Trenčín s okolím
52 Myjava s okolím
54 Trnava s okolím
56 Záhorie
58 Malé Karpaty
60 Bratislava
62 Opakovanie Od Tatier k Dunaju

J. Dudášová | P. Mäsiar | P. Muchová

LITE

VLASTIVEDA
pre štvrtákov

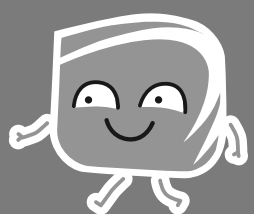

Pracovná učebnica
1. ČASŤ

4

ISBN 978-80-8146-218-4

OBSAH ROZHODUJE

aitec vydavateľstvo

aitec Online

aitec Offline

A01-21/P01-21